

Lähetäjä: Taube-Sätkinen Erika

Lähetetty: maanantai 16. helmikuuta 2026 9.09

Vastaanottaja: Kalliokulju Tiina; Simonen Pekka

Aihe: Valtuustoaloite

Jätän Kokoomuksen aluevaltuustoryhmän nimissä seuraavan aloitteen:

Lääkkeen määräämistä koskevan lainsäädännön noudattamisen selvitys

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä (10 §) edellyttää, että lääkkeitä määrätään vain potilaalle, jonka lääkehoidon tarve on varmistettu edellisen vuoden aikana lääkärin suorittamalla tutkimuksella tai muulla luotettavalla tavalla. Asetuksen mukaan lääkityksessä on myös kiinnitettävä erityistä huomiota potilasturvallisuuteen, tutkimusnäyttöön ja hoitosuositukseen.

Mikäli asetusta ei noudateta, kasvaa riski virheellisestä, tarpeettomasta tai potilaalle haitallisesta lääkityksestä. Puutteellinen potilaan tutkiminen, lääkityksen perusteiden heikko dokumentointi tai lääkemääräysten mekaaninen uusiminen voivat johtaa merkittäviin potilasvahinkoihin, lääkehaittoihin ja lisääntyneisiin kustannuksiin sekä inhimilliseen kärsimykseen.

Tällä hetkellä potilaiden lääkkeitä saatetaan uusia vuosia ilman ajankohtaisen tilanteen tarkistamista. Esimerkiksi kipulääkkeiden uusiminen ilman seurantaa voi pahimmillaan johtaa vaikean riippuvuussairauden kehittymiseen ja astmalääkkeiden uusiminen ilman seurantaa vakavaan hengitysvaikeuteen ja pitkään tehohoitoon.

Lääkkeen määrääminen on potilasturvallisuuden kannalta kriittinen toimenpide. Asetuksen noudattamisen järjestelmällinen selvittäminen on välttämätöntä potilasvahinkojen ehkäisemiseksi ja laadukkaan hoidon varmistamiseksi.

Esitämme, että Pohde selvittää

- miten Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä (10 §) alueella toteutuu?
- miten lain toteutumista seurataan?
- onko lääkkeen määrääminen ja uusiminen toteutettu tavalla, joka riittävästi turvaa potilasturvallisuuden ja ehkäisee potilasvahinkoja?
- mitä toimenpiteitä tarvitaan, jotta lääkkeen määrääminen tapahtuu lain edellyttämällä tavalla ja potilasturvallisuutta vaarantamatta?

Ystävällisin terveisin Erika Taube-Sätkinen, aluevaltuutettu

Valtuustoaloite

Yöpäivystysten lakkauttamisen vaikutusten systemaattisesta seurannasta Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella**

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on toteutettu yöpäivystysten lakkauttamisia osana sairaalaverkon ja päivystyspalveluiden uudistamista. Muutokset vaikuttavat merkittävästi alueen asukkaiden hoitoon pääsyyn, ensihoidon toimintaan sekä potilasturvallisuuteen, erityisesti pitkien etäisyyksien alueella.

Yöpäivystysten lakkauttaminen ei poista hoidon tarvetta, vaan siirtää sitä ensihoitoon, siirtokuljetuksiin ja kotiin jättämisen päätöksiin (ns. X-tehtävät). Ensihoidon rooli potilaiden hoidon tarpeen arvioinnissa ja jatkohoidon ohjaamisessa korostuu, samalla kun kuljetusmatkat pitenevät ja yksiköiden sitoutumisaika kasvaa.

Pohteen alueella tulisi olla käytössä aluevaltuustolle säännöllisesti raportoitavaa, kokonaisvaltaista seurantamallia yöpäivystysten lakkauttamisen vaikutuksista ensihoitoon, potilasturvallisuuteen ja hoitoon pääsyyn.

Yöpäivystysten lakkauttaminen johtaa myös yönyliseurattavien potilastapausten seurantaan ottamiseen vuodeosastopaikoille ja näin lisää osastopaikkojen käyttöastetta.

Esitämme, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue:

1. Ottaa käyttöön systemaattisen seurannan yöpäivystysten lakkauttamisen vaikutuksista, erityisesti seuraavien osa-alueiden osalta:

- ensihoidon siirtokuljetusten määrä, kesto ja yöaikainen kuormitus sekä 1 vrk osastoseurantojen määrä
- ambulanssiyksiköiden sitoutumisaika ja alueellinen saatavuus
- kotiin jättämisten (X-tehtävien) määrä ja osuus
- uudelleen yhteydenotot ensihoitoon tai päivystykseen 24–72 tunnin sisällä kotiin jättämisestä
- potilasturvallisuusilmoitukset, muistutukset ja kantelut, jotka liittyvät hoitoon pääsyyn tai ensihoidon arviointiin.

2. Täydentää määrällistä seuranta laadullisella arviolla, jossa hyödynnetään:

- ensihoidon ja päivystyksen henkilöstön kokemuksia päätöksenteon kuormituksesta ja toimintamallien toimivuudesta
- potilaiden ja omaisten kokemuksia yöaikaisesta hoitoon pääsystä

3. Raportoi seurannan tulokset aluevaltuustolle:

- ensimmäisen kerran 6–12 kuukauden kuluttua yöpäivystysten lakkauttamisen voimaantulosta

- tämän jälkeen säännöllisesti, vähintään vuosittain

4. Velvoittaa aluehallituksen esittämään korjaavat toimenpiteet, mikäli seurannassa havaitaan potilasturvallisuutta, palvelujen yhdenvertaisuutta tai ensihoidon toimintakykyä heikentäviä vaikutuksia.

Yöpäivystysten lakkauttamisen vaikutusten seuranta on välttämätöntä, jotta päätöksenteko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella perustuu ajantasaiseen tietoon eikä ainoastaan taloudellisiin oletuksiin. Seuranta tukee sekä potilasturvallisuuden että ensihoidon ja päivystyspalveluiden kestävästä kehittämisestä alueella.

Taru Lehtinen

Inka Hokkanen

Harri Minkkinen

Joni Meriläinen

Tuula Ala-Aho

Miina-Anniina Heiskanen

Sanna Laine

Niina Kettunen

Jaana Hautamäki

Annemari Eskola

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijä (valtuutetun nimi / valtuustoryhmä) Liisa Lumijärvi, Sanna Valaja, Sari Huuskonen, Marjut Suviaro, Tapani Ervasti, Elina Hyttinen, Anna-Kaisa Lepistö, Rami Rauhala, Anneli Näppä, Saija Ylimäki, Eija Pahlala
Aloitteen päivämäärä 16.2.2026
Aloitteen aihe Asiakasmaksukaton seurannan kehittäminen
Aloitteen teksti <p>Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella asiakasmaksukaton seuranta perustuu tällä hetkellä useisiin erillisiin laskutusjärjestelmiin, eikä maksukaton kertymää seurata keskitetysti. Asiakkaan vastuulle jää eri Pohteen palveluissa perittyjen maksujen yhdistäminen ja maksukaton ylittymisen ilmoittaminen.</p> <p>Tämä toimintatapa kuormittaa kohtuuttomasti erityisesti iäkkäitä, monisairaita ja paljon palveluja käyttäviä asiakkaita. Kaikilla ei ole mahdollisuutta seurata useita laskuja tai ymmärtää, mitkä maksut kerryttävät asiakasmaksukattoa. Nykyinen käytäntö heikentää asiakasmaksukaton toteutumista ja vaarantaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun.</p> <p>Asiakasmaksukaton keskeinen tarkoitus on suojata asiakkaita kohtuuttomilta kustannuksilta. Tämä tarkoitus edellyttää, että hyvinvointialue järjestäjänä huolehtii maksukaton seurannan toimivuudesta kokonaisuutena eikä siirrä vastuuta asiakkaalle.</p> <p>Esitämme, että aluevaltuusto edellyttää aluehallituksen selvittävän ja toteuttavan toimenpiteet, joilla asiakasmaksukaton kertymää voidaan seurata keskitetysti eri maksukattoa kerryttävistä palveluista Pohteen toimesta, sekä varmistavan, että maksukatto toteutuu käytännössä yhdenvertaisesti kaikille asiakkaille.</p>

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lausunto/vastine aloitteeseen

Päiväys

Lausunnon antaja/virka-asema

Liitteet

Tallenna

Tyhjennä

Vastaus valtuustoaloitteeseen: Asiakasmaksukaton seurannan kehittäminen

Aluevaltuutetut Liisa Lumijärvi, Sanna Valaja, Sari Huuskonen, Marjut Suviaro, Tapani Ervasti, Elina Hyttinen, Anna-Kaisa Lepistö, Rami Rauhala, Anneli Näppä, Saija Ylimäki ja Eija Pakkala ovat tehneet 16.2.2026 aloitteen asiakasmaksukaton seurannan kehittämisestä.

Aloite:

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella asiakasmaksukaton seuranta perustuu tällä hetkellä useisiin erillisiin laskutusjärjestelmiin, eikä maksukaton kertymää seurata keskitetysti. Asiakkaan vastuulle jää eri Pohteen palveluissa perittyjen maksujen yhdistäminen ja maksukaton ylittymisen ilmoittaminen.

Tämä toimintatapa kuormittaa kohtuuttomasti erityisesti iäkkäitä, monisairaita ja paljon palveluja käyttäviä asiakkaita. Kaikilla ei ole mahdollisuutta seurata useita laskuja tai ymmärtää, mitkä maksut kerryttävät asiakasmaksukattoa. Nykyinen käytäntö heikentää asiakasmaksukaton toteutumista ja vaarantaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun.

Asiakasmaksukaton keskeinen tarkoitus on suojata asiakkaita kohtuuttomilta kustannuksilta. Tämä tarkoitus edellyttää, että hyvinvointialue järjestäjänä huolehtii maksukaton seurannan toimivuudesta kokonaisuutena eikä siirrä vastuuta asiakkaalle.

Esitämme, että aluevaltuusto edellyttää aluehallituksen selvittävän ja toteuttavan toimenpiteet, joilla asiakasmaksukaton kertymää voidaan seurata keskitetysti eri maksukattoja kerryttävistä palveluista Pohteen toimesta, sekä varmistavan, että maksukatto toteutuu käytännössä yhdenvertaisesti kaikille asiakkaille

Vastaus valtuustoaloitteeseen:

1.1.2025 alkaen Pohde on siirtynyt kahden laskutusjärjestelmän käyttöön, joten maksukaton seuranta on helpottunut huomattavasti aiempiin useisiin järjestelmiin verrattuna. Pohde seuraa asiakkaan puolesta maksukaton kertymistä näistä kahdesta järjestelmästä. Kun järjestelmästä tulee ilmoitus kertymän täyttymisestä, maksukatto otetaan automaattisesti huomioon jo laskutusvaiheessa. Laskulta asiakkaalle selviää, minä päivänä maksukatto on ylittynyt. Asiakkaan tulee kuitenkin seurata lähtökohtaisesti kertymätietoja myös itse ja ilmoittaa, jos kertymiä on esimerkiksi alaikäisillä lapsilla tai toisen hyvinvointialueen laskuilla. Asiakas saa tarvittaessa todistuksen maksukaton täyttymisestä ottamalla Pohteelle yhteyttä.

Pohteella on parhaillaan käynnissä uuden laskutusjärjestelmän käyttöönotto. Vuoden 2027 alusta lähtien tavoitteena päästä yhden laskutusjärjestelmän malliin,

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

jolloin maksukaton seuranta on aukotonta Pohteen palvelujen osalta. Yhden laskutusjärjestelmän käyttöönotto edellyttää kuitenkin, että Esko-potilastietojärjestelmän käyttöönotto toteutuu kokonaisuudessaan viimeistään tulevassa vuoden vaihteessa. Ilman aikataulussa toteutuvaa Esko-järjestelmän käyttöönottoa myöskään yhtenäisessä laskutusjärjestelmässä ja maksukaton seurannassa ei voida täysimääräisesti edetä.

Mikäli yhden yhtenäisen laskutusjärjestelmän käyttöönotossa ei päästä etenemään vuoden 2027 alussa, yhtenä vaihtoehtona voisi olla robotiikan hyödyntäminen asiakkaiden maksujen kertymisen kartoittamisessa. Kyseessä olisi kuitenkin pitkäkestoinen ja kustannuksiltaan mittava ohjelmistokehitystyö. Manuaalinen seuranta ei käytännössä ole mahdollista. Pohteella ei ole mahdollista osoittaa resursseja tutkimaan jokaisen asiakkaan maksukertymiä ristiin eri järjestelmien välillä ja hyvinvointialueiden välillä.

Maksukattojen määrät ovat nousseet noin 40 % vuosien 2023 ja 2025 välillä ja tähän on jouduttu Pohteen sisäisesti kohdentamaan lisäresursseja.

Asiakasmaksulain 6 a §:n mukaan asiakkaan on seurattava terveydenhuollon asiakasmaksujen ylittymistä itse ja hänen tulisi tehdä vaatimus liikaa maksamistaan maksuista viimeistään laskutuksen perusteena olevaa hoitoa seuraavan kalenterivuoden aikana. Asiakkaiden tilanteen auttamiseksi terveydenhuollon laskutusjärjestelmissä on Pohteella laajasti otettu käyttöön myös järjestelmäkohtainen automaattinen maksukaton seuranta, jolloin asiakkaan maksukatto lasketaan jo ennen laskutusta, kun järjestelmä ilmoittaa maksukaton täyttymisestä.

Pohteen laskulta löytyvät laskuttajan yhteystiedot eli puhelinnumero ja sähköpostiosoite. Pohteella on ryhmäsähköpostit maksukatto@pohde.fi ja oys.maksukatto@pohde.fi, joita asiakkaat myös voivat käyttää. Lisäksi asiakkailla on käytössä OmaPohde-viestiosio yhteydenottoihin.

Pyrimme edelleen tehostamaan tiedottamista maksukattoasioihin liittyen.

Vastauksen antajat:

- Leena Määttä, asiakaslaskutuspäällikkö
- Anu Vuorinen, strategia- ja talousjohtaja

Valtuustoaloite: Lapsen oikeuksien toteutumisen vahvistaminen Pohteella, erityisesti lastensuojelussa

Esitän, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue eli Pohde arvioi lapsen oikeuksien toteutumista omissa palveluissaan, erityisesti lastensuojelun asiakastyössä, sekä laatii tarvittaessa toimenpideohjelman oikeuksien vahvistamiseksi ja toteuttamiseksi.

Lapset ovat yhteiskunnassamme erityisen haavoittuva ryhmä. Heidän kohdallaan onkin erityisen tärkeää huolehtia ihmisoikeuksien toteutumisesta. Ne ovat oikeuksia, jotka kuuluvat yhtäläisesti kaikille ihmisille ja ne on määritelty kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Kaikki ihmisoikeudet koskevat myös lapsia. Lapsen oikeudet ovat kansainvälisesti sovittuja, lasten omia ihmisoikeuksia, jotka on kirjattu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen.

Lastensuojelussa tehtävät ratkaisut vaikuttavat merkittävästi lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen, turvallisuuteen ja luottamukseen viranomaisiin. Ratkaisuilla voi olla täten koko elämänmittaisia vaikutuksia lapseen ja hänen tulevaisuuteensa. Tämän vuoksi on tärkeää varmistaa, että lapsen oikeudet toteutuvat johdonmukaisesti ja yhdenvertaisesti kaikissa tilanteissa Pohteella.

Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- lapsen oikeuteen tulla kuulluksi ja saada näkemyksensä asianmukaisesti dokumentoiduksi,
- lapsen oikeuteen turvallisuuteen ja suojeluun,
- lapsen edun ensisijaisuuden toteutumiseen päätöksenteossa,
- asiakkuuden perusteiden selkeyteen ja ymmärrettävyyteen,
- huoltajien tasapuoliseen kohteluun sekä hallintolain mukaisen puolueettomuuden toteutumiseen,
- päätöksenteon ja asiakirjakirjausten läpinäkyvyyteen ja perusteltavuuteen.

Lisäksi esitän, että Pohteella arvioidaan henkilöstön koulutustarpeet ja varmistetaan, että lastensuojelun työntekijöillä on ajantasainen osaaminen seuraavista:

- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteista,
- kansallisesta lastensuojelu- ja hallintolainsäädännöstä,
- hyvän hallinnon periaatteista,
- sekä tutkimusperustaisista ja näyttöön perustuvista työmenetelmistä.

Lisäksi esitän, että henkilöstölle annetaan edellä mainituista kokonaisuuksista koulutusta säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Koulutuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista käytännön työssä, lisätä päätöksenteon laatua ja yhdenvertaisuutta sekä tukea henkilöstön ammatillista osaamista vaativissa tilanteissa sekä työhyvinvointia. Tavoitteena on lisätä luottamusta lastensuojeluun, vahvistaa lasten oikeusturvaa ja varmistaa, että lasten etu toteutuu johdonmukaisesti kaikessa Pohteen toiminnassa. Palvelulupauksemme "Tukenasi, kun sitä tarvitset" on lunastettava joka kerta, erityisesti haavoittuvammassa asemassa olevien asiakasryhmien kohdalla, kuten lasten.

16.2.2026

Susa Vikeväkorva
Aluevaltuutettu (vihr.)

Valtuustoaloite: Rakenteellisten puutteiden tunnistaminen ja korjaaminen lasten palveluissa

Aloitteen tavoitteena on vahvistaa lasten oikeuksien toteutumista, parantaa viranomaistoiminnan laatua ja lisätä luottamusta Pohteen palveluihin. Rakenteellisten ongelmien tunnistaminen ja korjaaminen palvelee sekä asiakkaita että henkilöstöä, jolloin toteutamme paremmin hyvää hallintoa.

Pohteella tuotetaan vaativia lastensuojelun, terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluja, joissa käsitellään lasten perus- ja ihmisoikeuksien kannalta erityisen herkkiä asioita. Näissä palveluissa korostuvat viranomaisten velvollisuus noudattaa lakia, hyvän hallinnon oikeusperiaatteita (kuten yhdenvertaisuus- ja objektiviteettiperiaate) sekä lasten edun ensisijaisuutta.

Eri yhteyksissä on noussut esiin huoli siitä, että Pohteen käytännöissä saattaa olla rakenteellisia puutteita, jotka voivat vaarantaa asiakkaiden - erityisesti lasten - oikeusturvan. Kyse ei ole yksittäisistä virheistä, vaan menettelytavoista. Täten voidaan puhua järjestelmätason ongelmasta, mikä on syytä ottaa vakavasti ja tehdä pikimmiten korjaavia toimenpiteitä.

Alla olevia kokonaisuuksia on syytä tarkastella ja tehdä tarvittavia muutoksia, jotta lasten perus- ja ihmisoikeudet, laki, hyvän hallinnon oikeusperiaatteet sekä lasten edun ensisijaisuus toteutuvat mahdollisimman hyvin.

Tarkasteltavat kokonaisuudet:

1. Lastensuojelun palvelutarpeen arviointi

Onko palvelutarpeen arviointi tehty lastensuojelulain edellyttämällä tavalla, määrärajoissa ja tosiasiallisesti ennen päätöksentekoa? Toteutuuko arviointi monialaisena ja lapsen edun mukaisena vai perustuuko se yksipuoliseen tietoon? Dokumentoidaanko arvioinnin perusteet riittävän läpinäkyvästi?

2. Ilmoitusvelvollisuuksien toteutuminen

Toteutuuko lastensuojelulain 25 §:n mukainen velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille tilanteissa, joissa on viitteitä lapseen kohdistuneesta väkivallasta tai vakavasta kaltoinkohtelusta? Dokumentoidaanko päätökset ilmoituksen tekemisestä tai tekemättä jättämisestä asianmukaisesti?

3. Objektivisuus ja puolueettomuus viranomaistoiminnassa

Noudatetaanko hallintolain 6 §:n mukaista yhdenvertaisuus- ja puolueettomuusperiaatetta? Perustuvatko asiakas- ja potilasasiakirjat todennettaviin tietoihin vai tulkintoihin ja oletuksiin? Varmistetaanko, etteivät viranhaltijat ylitä toimivaltaansa esimerkiksi lääketieteellisten tai oikeudellisten arvioiden osalta?

4. Lapsen kuuleminen

Toteutuuko lapsen kuuleminen aidosti, kehitystason mukaisesti ja ilman painostusta? Kirjataanko lapsen omat näkemykset selkeästi ja erillään aikuisten tulkinnoista? Huomioidaanko lapsen kertomukset tosiasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon päätöksenteossa?

5. Monialaisen yhteistyön toimivuus

Yhdistetäänkö lastensuojelun, terveydenhuollon ja koulun tiedot systemaattisesti kokonaisarvioksi? Estävätkö rakenteet tai käytännöt tiedon asianmukaisen hyödyntämisen lapsen edun mukaisesti?

6. Tietosuoja ja rekisterinpitäjän vastuu

Toimiiko asiakas- ja potilastietojen oikaisumenettely tosiasiallisesti? Tehdäänkö oikaisut sisällöllisesti vaikuttavina vai jäävätkö ne kosmeettisiksi? Onko rekisterinpitäjän vastuut ja muutoslokikäytännöt selkeästi määritelty ja niitä noudatetaan?

Täten esitän, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue:

1. Käynnistää riippumattoman selvityksen lastensuojelun, terveydenhuollon ja tietosuojamenettelyjen rakenteellisista puutteista edellä kuvatuissa kokonaisuuksissa. Selvityksen pohjalta laaditaan konkreettinen toimenpidesuunnitelma.
2. Arvioi ja yhtenäistää ohjeistukset, jotka koskeva palvelutarpeen arviointia, ilmoitusvelvollisuuksia, lapsen kuulemista, asiakirjojen laatimista ja oikaisua.
3. Vahvistaa yhteistä ymmärrystä koulutuksen ja seurannan keinoin, jotta viranhaltijat toimivat selkeästi toimivaltansa puitteissa ja huomioivat lasten oikeudet asianmukaisesti.
4. Raportoi aluehallitukselle selvityksen tuloksista sekä konkreettisista korjaavista toimenpiteistä ja aikataulusta.

Aloitteen tavoitteena on varmistaa, että Pohteen palveluissa lasten oikeudet, hyvä hallinto ja viranomaistoiminnan laatu toteutuvat johdonmukaisesti koko hyvinvointialueella.

16.2.2026

Susa Vikeväkorva

Aluevaltuutettu (vihr.)

VASTAUS VALTUUSTOALOITTEESEEN

Aluevaltuutettu Susa Vikeväkorva (vihr) on tehnyt valtuustoaloitteen rakenteellisten puutteiden tunnistamiseksi ja korjaamiseksi Pohteen lasten palveluissa.

Aloitteen tavoitteena on vahvistaa lasten oikeuksien toteutumista, parantaa viranomaistoiminnan laatua ja lisätä luottamusta Pohteen palveluihin. Rakenteellisten ongelmien tunnistaminen ja korjaaminen palvelee sekä asiakkaita että henkilöstöä, jolloin toteutamme paremmin hyvää hallintoa.

Aloitteessa on esitetty kysymyksiä, joihin vastaukset alla.

1. Lastensuojelun palvelutarpeen arviointi

Onko palvelutarpeen arviointi tehty lastensuojelulain edellyttämällä tavalla, määräajoissa ja tosiasiallisesti ennen päätöksentekoa? Toteutuuko arviointi monialaisena ja lapsen edun mukaisena vai perustuuko se yksipuoliseen tietoon? Dokumentoidaanko arvioinnin perusteet riittävän läpinäkyvästi?

Palvelutarpeen arviointi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella toteutetaan sosiaalihuoltolain (36 §) ja lastensuojelulain (26 §) mukaisesti sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluissa että lastensuojelussa. Arvioinnissa selvitetään lapsen ja perheen tuen tarve sekä mahdollinen sosiaalipalvelujen tai lastensuojelun asiakkuus. Arviointi tehdään pääsääntöisesti alkuarviointiyksiköissä lapsen asuinpaikan mukaisesti, ja siihen osallistuu tarvittaessa useita toimijoita kokonaisarvion varmistamiseksi. Arvioinnissa tarkastellaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien kykyä turvata lapsen hyvinvointi sekä tarvittavia tukitoimia. Kiireellisissä tilanteissa ryhdytään viipymättä lastensuojelutoimenpiteisiin.

Lainsäädäntö (mm. sosiaalihuoltolaki 41 §, 37 § ja asiakasasiakirjalaki 15 §) edellyttää monialaista yhteistyötä, riittävää asiantuntemusta sekä asianmukaista kirjaamista. Toimintaympäristöjen moninaisuuden takia arviointikäytännöissä on tunnistettu vaihtelua ja epäyhtenäisyyttä sekä haasteita vastuutahojen määrittelyssä. Näihin on käynnistetty kehittämistoimia, joilla pyritään yhdenmukaistamaan käytäntöjä, selkeyttämään rooleja ja vahvistamaan lapsen edun toteutumista.

Keväällä 2025 toteutettujen organisaatiomuutosten seurauksena palvelutarpeen arvioinnit ruuhkautuivat, eikä palvelutakuussa ole kaikilta osin pysytty. Tilanteen korjaamiseksi on lisätty henkilöstöä, kehitetty työmenetelmiä sekä täsmennetty ohjausprosesseja yhteistyötahojen kanssa. Toimenpiteet ovat parantaneet tilannetta, ja tavoitteena on saavuttaa palvelutakuu kevään 2026 aikana.

2. Ilmoitusvelvollisuuksien toteutuminen

Toteutuuko lastensuojelulain 25 §:n mukainen velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille tilanteissa, joissa on viitteitä lapsen kohdistuneesta väkivallasta tai vakavasta kaltoinkohtelusta? Dokumentoidaanko päätökset ilmoituksen tekemisestä tai tekemättä jättämisestä asianmukaisesti?

Sosiaalihuollossa tunnistetaan lainsäädännön mukainen ilmoitusvelvollisuus sekä tilanteet, joissa on syytä epäillä lapsen kohdistunutta väkivaltaa tai vakavaa kaltoinkohtelua. Henkilöstö tekee lastensuojeluilmoituksen ja tarvittaessa tutkintapyyntöä poliisille lastensuojelulain 25 §:n edellyttämällä tavalla, ja päätökset dokumentoidaan lainmukaisesti asiakirjoihin. Toimintaa ohjaavat lainsäädäntö, vakiintuneet käytännöt, matalan kynnyksen poliisikonsultaatio sekä valtakunnallinen Barnahus-

ohjeistus. Tutkintapyyntöt kirjataan asianmukaisesti sosiaalihuollon asiakasjärjestelmään osana asiakaskirjauksia.

3. Objektivisuus ja puolueettomuus viranomaistoiminnassa

Noudatetaanko hallintolain 6 §:n mukaista yhdenvertaisuus- ja puolueettomuusperiaatetta? Perustuvatko asiakas- ja potilasasiakirjat todennettaviin tietoihin vai tulkintoihin ja oletuksiin? Varmistetaanko, etteivät viranhaltijat ylitä toimivaltaansa esimerkiksi lääketieteellisten tai oikeudellisten arvioiden osalta?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen viranomaistoiminta perustuu hallintolain (6 §) yhdenvertaisuus-, objektiviteetti- ja puolueettomuusperiaatteisiin. Asiakas- ja potilasasiakirjojen kirjaaminen pohjautuu todennettaviin, tarkistettuihin tietoihin, ja henkilöstön toimivalta on selkeästi rajattu. Osaamista ja kirjaamiskäytäntöjä vahvistetaan ohjeistuksella, koulutuksella ja esihenkilötyöllä. Asiakkaiden oikeusturvaa turvataan muistutusmenettelyllä (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 23 §), ja havaitut virheet korjataan viipymättä. Lastensuojelussa toiminta perustuu aina lapsen etuun, ja tarvittaessa tehdään lain mukaisia päätöksiä, kuten kiireellisiä sijoituksia, huostaanottoja ja rajoitustoimenpiteitä (LsL 39–40 §, 62–73 §), joista on valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Päätöksenteko perustuu moniammatilliseen harkintaan, ei yksittäisen työntekijän arvioon.

Lastensuojelun toiminnan laillisuutta valvovat hallinto-oikeudet, lupa- ja valvontavirasto, eduskunnan oikeusasiamies, Valvira ja oikeuskansleri.

4. Lapsen kuuleminen

Toteutuuko lapsen kuuleminen aidosti, kehitystason mukaisesti ja ilman painostusta? Kirjataanko lapsen omat näkemykset selkeästi ja erillään aikuisten tulkinnoista? Huomioidaanko lapsen kertomukset tosiasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon päätöksenteossa?

Lapsen kuuleminen on keskeinen osa lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalipalveluja, ja se perustuu sekä lainsäädäntöön että kansallisiin ohjeistuksiin. Lapsen näkemykset tulee selvittää, kirjata erillään aikuisten tulkinnoista ja huomioida päätöksenteossa lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (lastensuojelulaki 20 §, hallintolaki 34 §). Lapselle on turvattava mahdollisuus ilmaista mielipiteensä vapaasti ja ymmärtää kuulemisen tarkoitus. Lain mukaan lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain poikkeustapauksissa. Lapsen osallisuus toteutuu erityisesti henkilökohtaisissa tapaamisissa, joissa hyödynnetään tarvittaessa lapsilähtöisiä työvälineitä.

5. Monialaisen yhteistyön toimivuus

Yhdistetäänkö lastensuojelun, terveydenhuollon ja koulun tiedot systemaattisesti kokonaisarvioksi? Estävätkö rakenteet tai käytännöt tiedon asianmukaisen hyödyntämisen lapsen edun mukaisesti?

Hyvinvointialueella tehdään monialaista ja järjestelmällistä yhteistyötä lastensuojelun, terveydenhuollon, opiskelu- ja varhaiskasvatuksen ja koulun kesken. Yhteistyössä koottava tieto mahdollistaa lapsen tilanteen kokonaisarvioinnin, ja yhteistyötä toteutetaan mm. verkostotapaamisten, konsultaatiokäytäntöjen ja rakenteiden kautta. Alueellisia eroja yhteistyön toteutumisessa on tunnistettu ja niitä kehitetään. Monialainen yhteistyö toteutetaan lapsi- ja perhekohtaisen tarpeen perusteella, ja sosiaalityöllä on lakiin perustuva oikeus saada välttämättömät tiedot eri viranomaisilta lapsen asian käsittelemiseksi.

6. Tietosuoja ja rekisterinpitäjän vastuu

Toimiiko asiakas- ja potilastietojen oikaisumenettely tosiasiallisesti? Tehdäänkö oikaisut sisällöllisesti vaikuttavina vai jäävätkö ne kosmeettisiksi? Onko rekisterinpitäjän vastuut ja muutosloikikäytännöt selkeästi määritetty ja niitä noudatetaan?

Tietosuoja-asetuksen sekä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon asiakasasiakirjalainsäädännön mukaiset oikaisumenettelyt ovat käytössä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella, ja virheelliset tai lainvastaiset kirjaukset korjataan asianmukaisesti. Rekisterinpitäjän vastuut, lokiseuranta ja käyttöoikeuksien hallinta ovat määritetty ja tukevat asiakasturvallisuutta sekä väärinkäytösten ehkäisyä. Samalla on tunnistettu kehittämistarpeita erityisesti arviointikäytäntöjen yhdenmukaistamisessa, monialaisen yhteistyön rakenteissa sekä osaamisen ja ohjeistusten vahvistamisessa lastensuojelun ja lapsiperhepalveluiden laadun, oikeusturvan ja luottamuksen varmistamiseksi.

Aluevaltuutettu Vikeväkorva esittää, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue:

- 1. Käynnistää riippumattoman selvityksen lastensuojelun, terveydenhuollon ja tietosuojajamenettelyjen rakenteellisista puutteista edellä kuvatuissa kokonaisuuksissa. Selvityksen pohjalta laaditaan konkreettinen toimenpidesuunnitelma.**
- 2. Arvioi ja yhtenäistää ohjeistukset, jotka koskeva palvelutarpeen arviointia, ilmoitusvelvollisuuksia, lapsen kuulemista, asiakirjojen laatimista ja oikaisua.**
- 3. Vahvistaa yhteistä ymmärrystä koulutuksen ja seurannan keinoin, jotta viranhaltijat toimivat selkeästi toimivaltansa puitteissa ja huomioivat lasten oikeudet asianmukaisesti.**
- 4. Raportoi aluehallitukselle selvityksen tuloksista sekä konkreettisista korjaavista toimenpiteistä ja aikataulusta.**

Vastaukset:

1. Kuten edellä mainituista vastauksista ilmenee, hyvinvointialueella on toimenpiteitä jo tehty ja toteutetaan kehittämistyötä niissä havaittujen puutteiden osalta. Toimintaa valvotaan useiden laillisuusvalvojien kautta, sekä omavalvonnallisilla toimenpiteillä hyvinvointialueen sisäisesti. Selvityksen teettämisellä ei nähdä lisäarvoa asiassa. Aloitteessa nostettuja teemoja ja aiheita voidaan nostaa erillisiksi omavalvonnallisiksi kohteiksi, joita seurataan omavalvonnallisesti sekä raportoidaan hyvinvointialueen valvonnalle ja sisäisen tarkastuksen kautta.
2. Tällä hetkellä kyseisiin asioihin on olemassa ohjeita ja koulutuksia ja lainsäädäntö vahvasti ohjaa näitä kokonaisuuksia.
3. Tällä hetkellä koulutusta järjestetään jo, osaamista seurataan omavalvonnallisesti sekä laillisuusvalvojien kautta. Laillisuusvalvojien ja hallinto-oikeuden ratkaisut huomioidaan toiminnassa.
4. Toimialueet raportoivat aluehallitukselle ja muille elimille pyydettäessä omavalvonnallisista huomioista ja toimenpiteistä sekä osana hyvinvointialueen muuta lakisääteistä raportointikokonaisuutta.

Oulu 4.5.2026

Leena Mämmi-Laukka

toimialuejohtaja

Perhe- ja sosiaalipalvelut, OYS-psykiatria -toimialue

Marja Salonen

palvelualuejohtaja

Lasten, nuorten ja perheiden erityispalvelut

Minna Malila

palvelualuejohtaja

Perhekeskuspalvelut

POHDE

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijät

Mika Flöjt vihr., Anneli Näppä kesk., Rami Rauhala kesk., Niina Kettunen SDP, Taru Lehtinen SDP, Joni Meriläinen SDP, Harri Minkkinen SDP, Inka Hokkanen SDP

Aloitteen päivämäärä

16.2.2026

Aloitteen aihe

Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen sijaintien kriteerit

Aloitteen teksti

Ikäihmisten palveluasumisessa on tehty suuria muutoksia, kun Pohde on pyrkinyt lisäämään yhteisöllistä asumista. Ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköitä on palvelukeskusten yhteydestä jopa kokonaan lopetettu. Ympärivuorokautisen asumisen yksiköitä lakkautettaessa ei ole huomioitu riittävästi sosiaalisia näkökohtia. Pohteen alueella esimerkiksi Siikalatvan Kestilässä on syntynyt kohtuuttomia tilanteita, etteivät läheiset ole enää päässeet vierailemaan ikäihmisen luona entiseen tapaan hänen muutettuaan ympärivuorokautiseen asumiseen yli 25–40 km päähän, koska sinne ei ole olemassa toimivaa julkista liikennettä. Palvelukeskukseen on kuitenkin voitu jättää laajennettu yhteisöllisen asumisen yksikkö, vuorohoito ja kuntoutusosasto eli tilat ympärivuorokautiselle asumiselle olivat olemassa, joissa sosiaalisten suhteiden jatkuminen olisi voitu turvata.

Apulaisoikeusasiamies on ottanut tuoreesti 12/2025 kantaa siihen, että omaisilla ja läheisillä tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus vieraila iäkkään ihmisen luona sosiaalisen elämän ylläpitämiseksi ja se pitää huomioida palveluiden järjestämisessä ja asiakkaiden "sijoittelussa".

Lainaus apulaisoikeusasiamiehen päätöstekstistä:

" Hyvinvointialue ei ole täyttänyt veloitettaan riittävien ja asiakkaalle soveltuvien sosiaalipalvelujen tarjoamisesta, kun sen tarjoama palveluyksikkö sijaitsi hankalien kulkuyhteyksien päässä lähiomaisista. Viranomaisten olisi tullut ottaa huomioon, että sijoittamalla asiakas kyseiseen palveluyksikköön olisi tosiasiallisesti rajoitettu voimakkaasti iäkkään henkilön ja hänen omaistensa ja läheistensä välisiä tapaamisia. "

Päätös kokonaisuudessaan

<https://oikeusasiamies.fi/documents/235872516/0/6121-2024-S.pdf/789241d6-b14e-ba21-977e-2bd2d3320e20/6121-2024-S.pdf?t=1766489986169>

ESITÄMME, että Pohteen valmistellessa palveluiden järjestämissuunnitelmaa tuleville vuosille on ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköiden sijoittelussa huomioitava yhtenä keskeisenä kriteerinä tosiasiallinen mahdollisuus ylläpitää olemassa olevia sosiaalisia suhteita kuten laissa on säädetty (SHL 4 §, 8 §, 30 § ja laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 4 §, 5 §, 8–9 §; perustuslaki 6–7 §, 22 §.).

Mikäli jostain asuinkeskittymästä eli taajamasta ei ole olemassa toimivia julkisen liikenteen yhteyksiä muihin ympärivuorokautisen asumisen yksiköihin tai matka-aika niihin on kohtuuttoman aikaa vievä (yli 30min/suunta), näiden tulee olla perusteita sille, että kyseisessä taajamassa tulee turvata tai sinne on palautettava ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkoja osaksi muita vanhuspalveluita.

Ympärivuorokautiset palveluasumisen yksiköt eivät saa olla säilytyspaikkoja, joissa huolehditaan pääasiassa vain fyysisistä tarpeista vieraiden ihmisten keskellä, menetetään yhteys elämän tärkeisiin ihmisiin ja vuosikymmeniä kestäneet ihmissuhteet ja ystävyydet katkeavat jopa kokonaan hankalien kulkuyhteyksien vuoksi.

Pohteelle aluevaltuuston hyväksymät omistajapoliittiset linjaukset

Vihreä aluevaltuustoryhmä esittää, että Pohteelle laaditaan omistajapoliittiset linjaukset, jotka tuodaan aluevaltuuston hyväksyttäväksi.

Omistajapoliittisissa linjauksissa on määriteltävä strategian ja päivittyvän lainsäädännön pohjalta Pohteen periaatteet omistajana; mitä omistetaan ja millaisia tavoitteita omistuksille asetetaan. Lisäksi on tarpeen määritellä kuka vastaa omaisuuden arvosta ja käytöstä sekä siitä kuinka hoidetaan omistajapolitiikan seuranta ja valvonta.

16.2.2026 Vihreä aluevaltuustoryhmä

Vastaus valtuustoaloitteeseen 7/2026

Pohteen omistajaohjausta säännellään ja ohjeistetaan seuraavilla asiakirjoilla:

- Hyvinvointialuelaki
- Hallintosääntö
- Konserniohje (aluevaltuusto hyväksynyt 2.5.2022)
- Omistajapoliittinen strategia (aluevaltuusto hyväksynyt 20.11.2023)
- Hyvä hallinto ja johtaminen tytäryhteisöissä (aluehallitus hyväksynyt 28.11.2023)
- Omistajaohjauksen vuosikello

Omistajaohjauksen vuosikellon mukaisesti Pohteen talousarviossa on määritelty tytäryhteisöjen ja keskeisten osakkuusyhteisöjen tavoitteet. Näiden toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsauksessa (puolivuosittain) ja tilinpäätöksessä. Lisäksi tytäryhteisöjen ja keskeisten osakkuusyhteisöjen toimitusjohtajat käyvät vuosittain esittämässä aluehallitukselle edellisen vuoden tilinpäätöksen, ajankohtaisen tilanteen sekä tulevat näkymät. Tässä yhteydessä aluehallitus käy omistajapoliittista keskustelua yhtiöiden roolista ja tavoitteista.

Aluevaltuuston 20.11.2023 hyväksymässä omistajapoliittisessa strategiassa omistajapolitiikkaa on linjattu seuraavasti:

- Tytär- ja osakkuusyhteisöjä hyödynnetään hyvinvointialueen toiminnassa hyvinvointialueen strategisten tarpeiden näkökulmasta erityisesti, kun kysymyksessä on erityisosaamisen hankkiminen, hyvinvointialueiden välinen yhteistyö tai yhteistyö alueen kuntien kanssa.
- Hyvinvointialueen keskeisiä strategisia tytäryhteisöjä ovat: hyvinvointiyhtymä NordLab, Esko Systems Oy, Oulun Keskuspesula Oy, Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunta Tervia, Tervia Osajat Oy, Docta Oy, ja Tervia Logistiikka Oy.
- Hyvinvointialueen keskeisiä strategisia osakkuusyhteisöjä ovat: Istekki Oy, Oulun Tuotantokeittiö Oy, PPE Köökki Oy ja PPP Köökki Oy.

Lisäksi samalla aluevaltuusto vahvisti seuraavat omistajapoliittiset periaatteet:

- Konserniyhteisöjen omistuksia kehitetään aktiivisesti ja pitkäjänteisesti huomioiden hyvinvointialueen strategia ja konsernin kokonaisuus. Hyvinvointialue tarkastelee omistuksiaan vaikuttavuuden, tuloksellisuuden, riskienhallinnan, hankintalain edellytysten ja toiminnan kehittämisen näkökulmista.
- Tytär- ja osakkuusyhteisön juridinen muoto ratkaistaan tapauskohtaisesti toiminnan luonteen edellyttämällä tavalla.
- Tavoitteena on, että Pohteen omistus ja päätösvalta yhteisöissä vastaavat Pohteen osuutta yhteisön liikevaihdosta.
- Konserniyhteisöihin tehtävät sitoumuspäätökset arvioidaan hyvinvointialuelain 134 § mukaisesti. Sitoumukset tehdään ensisijaisesti omistusosuuksia vastaavasti.
- Tytäryhteisöjä johdetaan osana konsernin kokonaisjohtamista kuten muitakin organisaation osia. Konsernijohto käy konserniyhteisöjen kanssa säännöllistä vuoropuhelua.
- Konserniyhteisöille asetetaan vuosittain hyvinvointialueen talousarviossa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteita seurataan ja niistä raportoidaan puolivuositin hyvinvointialueen osavuosikatsauksessa ja tilinpäätöksessä/toimintakertomuksessa.

- Omistajapolitiikkaa linjataan tarkemmin konserniohjeessa. Lisäksi aluehallitus hyväksyy Hyvä hallinto ja johtaminen tytäryhteisöissä –ohjeen.

Aloitteessa esitetään Pohteen omistajapoliittisten linjausten valmistelemista aluevaltuuston hyväksyttäväksi. Em. dokumenteissa on pääosin jo linjattu aloitteessa esitetyistä asioista. Omistajapoliittisia linjauksia on kuitenkin todennäköisesti tarpeen tarkistaa, mikäli hankintalain muutos hyväksytään eduskunnassa. Muutos aiheuttanee järjestelyjä usean konserniyhteisön osalta. Asia valmistellaan päätettäväksi, kun hankintalain muutos on käsitelty eduskunnassa.

17.3.2026

Jouko Luukkonen
Konsernipalvelujen johtaja

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijä (valtuutetun nimi / valtuustoryhmä)	ANNI-INKERI TORMÄNEN, ANNU HAHO, SINIKKA PARTINEN, SARI HUUSKONEN, LIISA LUMINEN, ELLA PAHKALA, TAPANI ERVASTI, SAIJA YLINEN
Aloitteen päivämäärä	16.2.2026
Aloitteen aihe	Päihteetön Pohde
Aloitteen teksti	<p>Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) perustehtävänä on edistää väestön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ehkäistä sairauksia ja sosiaalisia ongelmia.</p> <p>Alkoholin käyttö on merkittävä kansanterveydellinen ja sosiaalinen riskitekijä, ja hyvinvointialueella on keskeinen rooli päihteettömän toimintakulttuurin edistäjänä.</p> <p>Ylen aiemmin julkaisemassa selvityksessä on todettu, että osa hyvinvointialueista on käyttänyt julkisia varoja alkoholitarjoiluun virallisissa tilaisuuksissa, ja että alueiden käytännöt vaihtelevat huomattavasti. Samassa yhteydessä on tuotu esiin, että useat hyvinvointialueet ovat linjanneet tarjoilunsa pääsääntöisesti alkoholittomaksi tai luopuneet alkoholitarjoilusta kokonaan.</p> <p>Verovaroin rahoitetun organisaation toiminnan tulee olla paitsi taloudellisesti vastuullista myös arvojen mukaista. Alkoholin tarjoaminen hyvinvointialueen tilaisuuksissa on ristiriidassa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteen kanssa sekä voi heikentää hyvinvointialueen uskottavuutta päihteiden käytön haittoja ehkäisevänä toimijana.</p> <p>Esitän Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen linjaukseksi, että</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pohde luopuu alkoholijuomien tarjoamisesta täysin riippumatta tilaiuuden laadusta 2. Ohjeistaa toimielimiä ja viranhaltijoita noudattamaan alkoholittoman tarjoilun periaatetta osana Pohdeen hyvää hallintoa ja vastuullista toimintakulttuuria <p>Sari Huuskonen, SINIKKA PARTINEN Liisa Luminen, TAPANI ERVASTI Ella Pahlala Saija Ylinen ANNI-INKERI TORMÄNEN ANNU HAHO</p>

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijä (valtuutetun nimi / valtuustoryhmä) Kaisa Louet, Sari Huuskonen, Liisa Lumijärvi, Eija Pakkala, Tapani Ervasti, Saija Ylimäki, Anni-Inkeri Törmänen, Annu Haho ja Sinikka Partimaa.
Aloitteen päivämäärä 16.2.2026
Aloitteen aihe Päihteetön Pohde
Aloitteen teksti Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) perustehtävänä on edistää väestön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ehkäistä sairauksia ja sosiaalisia ongelmia. Alkoholin käyttö on merkittävä kansanterveydellinen ja sosiaalinen riskitekijä, ja hyvinvointialueella on keskeinen rooli päihteettömän toimintakulttuurin edistäjänä. Ylen aiemmin julkaisemassa selvityksessä on todettu, että osa hyvinvointialueista on käyttänyt julkisia varoja alkoholitarjoiluun virallisissa tilaisuuksissa, ja että alueiden käytännöt vaihtelevat huomattavasti. Samassa yhteydessä on tuotu esiin, että useat hyvinvointialueet ovat linjanneet tarjoilunsa pääsääntöisesti alkoholittomaksi tai luopuneet alkoholitarjoilusta kokonaan. Verovaroin rahoitetusta organisaation toiminnan tulee olla paitsi taloudellisesti vastuullista myös arvojen mukaisesti. Alkoholin tarjoaminen hyvinvointialueen tilaisuuksissa on ristiriidassa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteen kanssa sekä voi heikentää hyvinvointialueen uskottavuutta päihteiden käytön haittoja ehkäisevänä toimijana. Esitän Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen linjaukseksi, että 1. Pohde luopuu alkoholijuomien tarjoamisesta täysin riippumatta tilaisuuden laadusta 2. Ohjeistaa toimielimiä ja viranhaltijoita noudattamaan alkoholittoman tarjoilun periaatetta osana Pohteen hyvää hallintoa ja vastuullista toimintakulttuuria.

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lausunto/vastine aloitteeseen

Aluehallitus on hyväksynyt 22.4.2025 § 185 Edustamista, matkustamista ja koulutuksia sekä luottokortteja koskevan menettelytapaohjeen (edustusohje). Ohjeen kohdassa 2.3 on määräykset alkoholin tarjoamisesta.

Ohjeen mukaan

"Pohteen tilaisuuksissa tai Pohdetta edustettaessa ei tarjoilla alkoholia. Virkistäytymiseen ja työyhteisöllisyyden tukemiseen käytettävää rahaa ei saa käyttää alkoholituotteisiin (ks. Ilona, Virkistäytymis- ja työyhteisöpäivät).

Mikäli järjestetyn tilaisuuden luonne edellyttää alkoholitarjoilua, tulee sen olla määrältään ja kustannuksiltaan kohtuullista, pääasiassa ruokailun yhteydessä tapahtuvaa tarjoilua ja tarjoamisessa suositaan mietoja juomia. Alkoholin tarjoamiseen vaaditaan hyvinvointialuejohtajan, toimialuejohtajan tai tehtävälajohtajan lupa."

Pohteen käytäntönä on, että päiväaikaan sijoittuvissa tapahtumissa, kuten sairaalan vihkimisessä tai F-talon avajaisissa, ei tarjoilla alkoholia.

Yle uutisoi 7.1.2026, että "Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue käytti Ylen tietopyynnöllä tekemän selvityksen mukaan eniten rahaa alkoholiosastoihin. Tammikuun 2024 ja marraskuun 2025 välisenä aikana Pohde käytti alkoholitarjoiluihin vajaan 23 000 euroa."

Uutisessa Pohteen viranhaltija kommentoi, että "iltatilaisuuksissa tarjoilu on pääosin katettu hyvinvointialueen ulkopuolisella rahoituksella, kuten myymällä illalliskortteja. Näissäkin tapauksissa kustannukset on kiertänyt hyvinvointialueen kautta ja näkyy näin ollen sen kirjanpidossa."

Aluehallituksen on iltakoulussaan 27.1.2026 linjannut, että "Pohteen ulkopuolisella rahoituksella maksettuja alkoholitarjoiluja ei tule jatkossa kierrättää Pohteen kirjanpidon kautta".

Hyvinvointialueiden hallintojohtajat on huhtikuussa 2026 sisäisesti selvittäneet 13 hyvinvointialueen käytänteitä alkoholitarjoiluissa. Selvityksen mukaan ehdottomia kieltoja ei ole toteutettu, mutta käytännössä alkoholistä pidättäydytään sisäisissä ja päivätilaisuuksissa. Poikkeuksellisesti iltatilaisuuksissa voidaan sallia määrältään ja kustannuksiltaan kohtuullinen alkoholitarjoilu. Tarjoilu tapahtuu pääosin ruokailun yhteydessä ja suositaan mietoja juomia, alkoholiton vaihtoehto on tarjolla ja alkoholitarjoilut edellyttävät ylimmän johdon luvan.

Päiväys

5.5.2026

Lausunnon antaja/virka-asema

Sari Haataja, hallintojohtaja

Liitteet

Tallenna

Tyhjennä

Valtuustoaloite: Potilastietojärjestelmä Eskosta ei pidä luopua

Pohteen aluehallitus on tehnyt periaatepäätöksen Esko Systems Oy:n osakkeiden myynnistä sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmien hankinnan kilpailuttamisesta yhtenä kokonaisuutena. Käytännössä tämä tarkoittaa laajasti arvostetun Esko-potilastietojärjestelmän omistuksesta luopumista.

Eskon menettäminen markkinoille olisi suuri takaisku Pohteelle ja Pohteen ammattilaisille, jotka ovat tuoneet merkittävän panostuksen järjestelmän kehittämiseen koko sen 30-vuotisen historian ajan. Uutisen tultua julki monet Eskoa työssään käyttävät ovat kyseenalaistaneet myynnin järkevyyden ja useita kannanottoja Eskon puolesta on tullut päättäjille.

Käyttäjien ja kehittäjien tiivis yhteistyö on johtanut erittäin korkeaan, useissa tutkimuksissa todettuun käyttäjätuetyytyväisyyteen. Eskon myynnin jälkeen järjestelmän ympärille syntynyt käyttäjien, kehittäjien, omistajien ja tutkijoiden muodostama verkosto hajoaisi pysyvästi. Pörssiyhtiöt eivät pysty, eivätkä halua ylläpitää tällaista yhteiskehittämisen rakennetta. Esko Systems Oy on julkisrahoitteinen yhtiö - se toimii kustannustehokkaasti eikä tavoittele voittoa toiminnassaan.

Yhtiön myynti voittoa tavoittelevalle yhtiölle johtaa lähes väistämättä, Pohteen näkökulmasta, kustannusten nousuun ja Eskon hiipumiseen pois käytöstä jo ennen tavoitellun kymmenen vuoden sopimusajan päättymistä. Pohteen tavoittelema kiinteä kustannustaso on mahdollista saavuttaa myös nykyisessä rakenteessa.

Myyntiä perustellaan sillä, että hyvinvointialueiden omistaman, voittoa tavoittelemattoman yhtiön mahdollisuudet kehittää palvelujaan ja laajentua ovat rajalliset, koska hankintalaki ja siihen vireillä olevat muutokset rajoittavat järjestelmän laajenemista muille hyvinvointialueille. Lisäksi epäillään Esko Systemsin resursseja riittämättömiksi kehittää järjestelmää tulevaisuudessa.

Nämä perustelut eivät ole uskottavia. Yhtiön kehittämisresurssit ovat riittävät nyt ja tulevaisuudessa, vaikka omistajia olisi vain nykyinen määrä. Markkinoilla toimivien yhtiöiden tuotekehitysresurssit eivät ole Esko Systemsin resursseja merkittävästi suuremmat. Lisäksi hyvä maine on houkuttellut Esko Systemsille Suomen parhaimpia tietojärjestelmien kehittäjiä.

On todennäköistä, että hankinnasta valitetaan ja se päättyy markkinaoikeuden käsittelyyn. Jos kilpailutus on räätälöity siten, että vain Eskon nykyistä teknologiaa jatkava toimija voi voittaa, se saatetaan markkinaoikeudessa katsoa laittomaksi suorahankinnaksi tai kilpailua perusteettomasti rajoittavaksi. Tällöin Pohteen tietojärjestelmätoiminta voi ajautua kaaokseen vuosien ajaksi. Aiemmista kokemuksista tiedetään, että suunniteltukin potilastietojärjestelmän vaihto aiheuttaa suurta kuormitusta henkilökunnalle ja pitkäkestoisen toiminnan häiriötilan.

Eskon myyminen sisältää suuria riskejä niin kustannusten, potilasturvallisuuden kuin ammattilaisten tekemän työn näkökulmasta.

Näillä perusteilla Pohteen tulee luopua henkilökunnan veto- ja pitovoimaa heikentävästä ja tulevaisuuden tietojärjestelmätoimintaa riskeeraavasta Eskon myynnistä.

16.2.2026

Susa Vikeväkorva (vihr), Esa Aalto (vihr), Elisa Hallapuro (vihr), Miia Immonen (vihr), Mika Flöjt (vihr), Marika Koivuniemi (vihr), Anu Mattila (ps), Alekski Hintta (ps), Jouni Jussinniemi (vas)

Vastaus valtuustoaloitteeseen 9/2026

Aluehallitus on 24.2.2026 päättänyt käynnistää Esko Systems Oy:n osakkeiden myynnin ja Esko-asiakas- ja potilastietojärjestelmän kilpailuttamisen. Hallintosäännön mukaisesti asiasta päättää aluehallitus, mutta aluevaltuustolle on annettu asiasta ennakkoinformaatio 13.1.2026.

Myynnin tarkoituksena ei ole luopua Esko-järjestelmän käytöstä, vaan varmistaa sen käyttö ja kehittäminen pitkäaikaisella (10 v) sopimuksella. Kilpailutukseen valmistellulla palvelusopimuksella on pyritty varmistamaan järjestelmän jatkuva asiakaslähtöinen kehitystyö ja vakaa kustannustaso. Samalla yhtiön myynti mahdollistaa järjestelmän tarjoamisen markkinoilla muille toimijoille, mikä nykyisellä omistuspohjalla on hyvin rajallista.

17.3.2026

Jouko Luukkonen
Konsernipalvelujen johtaja

VALVONNAN KEHITTÄMINEN OSTOPALVELUISSA JA POHTEEN OMASSA TOIMINNASSA SEKÄ
LASKUTUKSESSA JA ASIAKASLASKUTUKSESSA

Uudessa järjestämissuunnitelmassa arvioidaan monituottajajärjestelmää ja sitä, missä palveluissa ostopalveluita voidaan lisätä ja missä vähentää.

Olemme kuulleet valtakunnan tasolla ja alueellisestikin palvelujen ongelmista ja potilaiden ja asukkaiden turvallisuudesta palveluissa. Pohde kantaa vastuun sekä oman toiminnan että myös yksityisten palveluiden toimivuudesta ja turvallisuudesta. On syytä arvioida, miten Pohteen oma ja palvelutuottajien omavalvonta on toiminut.

Palautetta tulee myös potilaiden ja asiakkaiden laskujen oikeellisuudesta. On tarkasteltava myös sitä, pystyykö Pohde valvomaan palvelutuottajien laskutuksen oikeellisuutta riittävän tehokkaasti.

Aloitteen allekirjoittajat esittävät seuraavat kysymykset:

1. Miten palveluiden omavalvonta toimii sekä Pohteen omissa että yksityisten palvelutuottajien palveluissa ja onko jouduttu turvautumaan sanktioihin?
2. Miten voidaan turvata omavalvonnan lisäksi potilaiden ja asiakkaiden turvallisuus Pohteen ja sen ostopalveluiden palveluissa?
3. Onko Pohteen valvontayksikössä riittävät resurssit valvonnan suorittamiseen ja omavalvontasuunnitelmien toteutumiseen?
4. Miten Pohde valvoo, että asiakas- ja potilaslaskutus toteutuu oikein ja ajoissa ja että asiakasmaksun perimättä jättäminen/alentaminen tapahtuu sosiaalihuoltolain periaatteiden mukaisesti?
5. Miten Pohde valvoo, että ostopalveluiden laskutus Pohteelta toimii oikein?

Viite

Aluevaltuuston ryhmäaloite vasemmistoliitto

VALVONNAN KEHITTÄMINEN OSTOPALVELUISSA JA POHTEEN OMASSA TOIMINNASSA SEKÄ LASKUTUKSESSA JA ASIAKASLASKUTUKSESSA

Uudessa järjestämissuunnitelmassa arvioidaan monituottajajärjestelmää ja sitä, missä palveluissa ostopalveluita voidaan lisätä ja missä vähentää. Olemme kuulleet valtakunnan tasolla ja alueellisesti palvelujen ongelmista ja potilaiden ja asukkaiden turvallisuudesta palveluissa. Pohde kantaa vastuun sekä oman toiminnan että myös yksityisten palveluiden toimivuudesta ja turvallisuudesta. On syytä arvioida, miten Pohteen oma ja palvelutuottajien omavalvonta on toiminut. Palautetta tulee myös potilaiden ja asiakkaiden laskujen oikeellisuudesta. On tarkasteltava myös sitä, pystyykö Pohde valvomaan palvelutuottajien laskutuksen oikeellisuutta riittävän tehokkaasti.

Aloitteen allekirjoittajat esittävät seuraavat kysymykset:

1. Miten palveluiden omavalvonta toimii sekä Pohteen omissa että yksityisten palvelutuottajien palveluissa ja onko jouduttu turvautumaan sanktioihin?
2. Miten voidaan turvata omavalvonnan lisäksi potilaiden ja asiakkaiden turvallisuus Pohteen ja sen ostopalveluiden palveluissa?
3. Onko Pohteen valvontayksikössä riittävät resurssit valvonnan suorittamiseen ja omavalvontasuunnitelmien toteutumiseen?
4. Miten Pohde valvoo, että asiakas- ja potilaslaskutus toteutuu oikein ja ajoissa ja että asiakasmaksun perimättä jättäminen/alentaminen tapahtuu sosiaalihuoltolain periaatteiden mukaisesti?
5. Miten Pohde valvoo, että ostopalveluiden laskutus Pohteelta toimii oikein?

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Valtuustoaloite: Valvontakäytäntöjen ja omavalvonnan kehittäminen ostopalveluissa, Pohteen omassa toiminnassa sekä laskutuksessa ja asiakasmaksuissa

1. Miten palveluiden omavalvonta toimii Pohteen omassa toiminnassa ja yksityisten palveluntuottajien palveluissa sekä onko jouduttu turvautumaan sanktioihin?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella (Pohde) on sosiaali- ja terveystalouden järjestäjänä vastuu varmistaa, että palvelut toteutuvat lainmukaisesti, turvallisesti, laadukkaasti ja sopimusten mukaisesti riippumatta siitä, tuotetaanko palvelu omana toimintana vai ostopalveluna. Omavalvonta ja palveluntuottajien valvonta ovat keskeisiä keinoja palvelujen laadun, asiakas- ja potilasturvallisuuden sekä palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen varmistamisessa. Valvonta kohdistuu erityisesti asiakas- ja potilasturvallisuuteen, palvelujen laatuun ja saatavuuteen, henkilöstön riittävyteen ja osaamiseen, toiminnan lainmukaisuuteen sekä havaittujen poikkeamien käsittelyyn. Valvonnassa

Viite

hyödynnetään muun muassa, omavalvonnan seurantaraportteja, asiakas- ja potilaspalautetta, muistutuksia, kanteluita ja omavalvonnallisesti käsiteltäväksi siirrettyjä asioita, haitta- ja vaaratapahtumailmoituksia ja johdon ja esihenkilöiden seuranta. Havaitut puutteet käsitellään viivytyksettä, ja tarvittaessa käynnistetään korjaavat toimenpiteet.

Omavalvonta perustuu sekä omassa toiminnassa että ostopalveluissa omavalvontasuunnitelmaan, jossa kuvataan toiminnan keskeiset riskit, seurannan ja arvioinnin menettelyt, poikkeamien käsitteilykäytännöt, henkilöstön vastuut sekä korjaavat toimenpiteet ja niiden seuranta. Omavalvontasuunnitelmien toteutumista on seurattava säännöllisesti osana palveluyksiköiden päivittäistä toimintaa.

Pohteen omassa palvelutuotannossa valvonnalla varmistetaan, että palvelut toteutuvat voimassa olevan lainsäädännön, viranomaismääräysten, palvelukuvausten sekä omavalvontasuunnitelmien mukaisesti.

Ostopalveluiden ja sopimusvalvonnan toteutuminen

Pohde valvoo yksityisten palveluntuottajien toimintaa osana sopimusohjausta ja järjestämisvastuuta. Sopimusvalvonnalla varmistetaan, että palveluntuottajat noudattavat sopimusehtoja, palvelun laatua koskevia vaatimuksia, voimassa olevaa lainsäädäntöä ja asiakas- ja potilasturvallisuutta koskevia velvoitteita. Valvontaa toteutetaan sekä ennakoivasti että reaktiivisesti. Valvontaa kohdennettiin erityisesti niihin palveluihin, joissa arvioidaan olevan suurin vaikutus asiakas- ja potilasturvallisuuteen.

Sopimusvalvonnassa tehdään myös sovitusti yhteistyötä palveluntuottajien ja toimialueen kanssa. Palveluntuottajien velvollisuutena on toimittaa Pohteelle valvonnan kannalta olennaiset tiedot, kuten poikkeamailmoitukset (henkilöstömitoitus), haitta- ja vaaratapahtumatiedot, vuosittain toimitettavat liitteet hankinnan mukaisesti sekä tarvittaessa sopimusten mukaisesti muut toiminnan laatua kuvaavat raportit.

Toteutuneet valvonnat vuosina 2024–2025

Vuosina 2024–2025 valvontaa toteutettiin Pohteen omassa palvelutuotannossa ja ostopalveluissa. Valvonnan kohdentuminen perustuu riskiperusteiseen arviointiin ja palveluiden laajuuteen.

Valvontoja toteutettiin omassa palvelutuotannossa vuonna 2024 146 kpl ja vuonna 2025 139 kpl. Ostopalveluihin niitä tehtiin vuonna 2024 416 kpl ja vuonna 2025 780 kpl.

Toteutuneet puuttumiskeinot ja sanktiot

Mikäli valvonnassa havaitaan puutteita palveluntuottajan toiminnassa tai sopimusrikkomuksia, Pohde voi käyttää erilaisia ohjaus- ja puuttumiskeinoja, jotka on kirjattusopimukseen. Ensisijaisesti tavoitteena on korjata havaitut puutteet yhteistyössä palveluntuottajan kanssa ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Tarvittaessa käytössä ovat kirjalliset huomautukset, korjausvaatimukset, sopimussanktiot, osto- tai sijoituskielto, palveluntuottajan hyväksynnän arviointi (palveluseteli) tai sopimuksen päättäminen vakavissa sopimusrikkomuksissa.

Sanktioiden käyttö perustuu aina sopimusehtoihin, tapauskohtaiseen arvioon sekä havaittujen epäkohtien vakavuuteen, toistuvuuteen ja vaikutuksiin asiakas- ja potilasturvallisuuteen. Valvonnan perusteella annetut sanktiot ovat painottuneet huomautuksiin ja sopimuksen mukaisiin taloudellisiin seuraamuksiin. Vuonna 2024 asetettiin yhteensä viisi sopimukseen perustuvaa sakkoa ja vuonna 2025 yhteensä kahdeksan sakkoa. Lisäksi vuonna 2024 asetettiin yksi määräaikainen

Viite

ostopalvelukielto tilanteessa, jossa palveluntuottajan toiminnassa havaittiin sellaisia puutteita, joiden arvioitiin vaarantavan palvelun asianmukaisen toteutumisen.

2. Miten voidaan turvata asiakkaiden ja potilaiden turvallisuus Pohteen ja sen ostopalveluiden palveluissa?

Asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen perustuu jatkuvaan seurantaan, riskienhallintaan sekä palvelujen laadun systemaattiseen arviointiin mm. seuraavien tietolähteiden kautta: omavalvontasuunnitelmien seurantaraportit, haitta- ja vaaratapahtumailmoitukset, asiakas- ja potilaspalautteet, muistutukset, kantelut ja omavalvonnallisesti käsiteltäväksi siirretyt asiat, valvontakäyntien havainnot ja palveluntuottajien raportoinnit.

Suunnitelmallinen valvonta kohdistuu erityisesti palveluihin ja toimintoihin, joissa arvioidaan olevan merkittäviä riskejä asiakas- ja potilasturvallisuudelle. Reaktiivinen valvonta käynnistyy esimerkiksi asiakas- ja potilaspalautteiden, muistutusten, kanteluiden, omavalvonnallisesti käsiteltäväksi siirrettyjen, haitta- ja vaaratapahtumailmoitusten tai muiden havaittujen epäkohtien perusteella.

Ostopalveluissa palveluntuottajat ovat myös sopimuksellisesti velvoitettuja ilmoittamaan viivytyksettä asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyvistä poikkeamista sekä toimittamaan tarvittavat tiedot Pohteen valvontaan.

Pohteen omat ja yksityisten palveluntuottajien työntekijät toteuttavat omavalvontaa osana päivittäistä työtä noudattaen lainsäädäntöä, toimintaohjeita sekä yksikkökohtaisia omavalvontasuunnitelmia.

3. Onko Pohteen valvontayksikössä riittävät resurssit valvonnan suorittamiseen ja omavalvontasuunnitelmien toteutumisen seurantaan?

Pohteen valvonta kohdentuu palvelukokonaisuuksiin (ikäihmisten palvelut, vammaisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, kuljetuspalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä psykiatria, kuntoutuspalvelut, terveyden- ja sairaanhoidon palvelut, erikoissairaanhoido ja ensihoito), joihin asiantuntijoilla on erityisosaamista. Valvonnassa työskentelee yhdeksän valvonnan asiantuntijaa, valvontapäällikkö, hankinta- ja valvontajohtaja sekä hankinta- ja sopimusjuristi. Lisäksi hankinnan asiantuntijat ja hankintapäällikkö toteuttavat hankintasopimusten ennakkollista valvontaa.

Valvonta perustuu riskiperusteiseen kohdentamiseen. Tämä tarkoittaa, että valvontaa suunnataan erityisesti niihin toimintoihin, joissa valvonnan tarve arvioidaan suurimmaksi. Valvonnan tehtävänä ei ole vastata palveluntuottajien päivittäisestä toiminnasta, vaan varmistaa, että palvelut toteutuvat sopimusten, lainsäädännön sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta asianmukaisesti.

Omavalvonnan toteutuminen on ensisijaisesti oman toiminnan esihenkilöiden ja palveluntuottajien vastuulla valvontalain mukaisesti.

Viite

4. Miten Pohde valvoo, että asiakas- ja potilaslaskutus toteutuu oikein ja ajallaan sekä että asiakasmaksujen alentaminen tai perimättä jättäminen toteutuu sosiaalihoitolain periaatteiden mukaisesti?

Pohde vastaa siitä, että asiakas- ja potilaslaskutus perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön, asiakasmaksulakiin sekä hyvinvointialueen hyväksymiin toimintaperiaatteisiin.

Laskutuksen oikeellisuutta seurataan osana taloushallinnon, palvelutuotannon sekä asiakasmaksuprosessien sisäistä valvontaa.

Valvontaa toteutetaan muun muassa laskutusprosessien ohjeistuksella, satunnaisotannalla tehtävillä tarkastuksilla, asiakaspalautteiden käsittelyllä sekä virhetilanteiden korjausmenettelyillä.

Asiakkailla on mahdollisuus hakea asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä, mikäli maksu vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon. Pohteella noudatetaan hyvinvointialueen hyväksymiä asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen periaatteita.

Laskuissa ja maksupäätöksissä annetaan tieto mahdollisuudesta hakea maksun alentamista tai perimättä jättämistä sekä yhteystiedot asiointia varten.

Hakemukset käsitellään yksilöllisesti ja päätökset tehdään viranhaltijapäätöksinä.

5. Miten Pohde valvoo, että ostopalveluiden laskutus Pohteelta toimii oikein?

Pohde valvoo ostopalveluiden laskutuksen oikeellisuutta osana sopimusvalvontaa, taloushallinnon prosesseja sekä palveluiden järjestämisvastuuta.

Ostopalveluiden laskutuksen valvonnan tavoitteena on varmistaa, että palveluntuottajien laskutus perustuu voimassa oleviin sopimuksiin, toteutuneisiin palveluihin, hyväksytyihin palvelupäätöksiin, sovittuihin hinnoitteluperusteisiin ja asianmukaisesti dokumentoituihin palvelutapahtumiin.

Laskutuksen oikeellisuutta seurataan useilla tavoilla, kuten laskujen tarkastus- ja hyväksymismenettelyillä, sopimusten mukaisten hintojen vertailulla, palvelusuoritteiden ja laskutustietojen vertailulla, poikkeamien tunnistamisella ja selvittämisellä, pistokoeluonteisilla tarkastuksilla ja yhteistyöllä taloushallinnon ja palveluiden järjestämisestä vastaavien yksiköiden välillä.

Mikäli laskutuksessa havaitaan virheitä tai epäselvyyksiä, ne selvitetään yhdessä palveluntuottajan kanssa. Tarvittaessa laskuja palautetaan korjattavaksi tai niihin tehdään oikaisuja.

Toistuvat virheet tai sopimuksesta poikkeava laskutus voivat johtaa tehostettuun seurantaan, huomautuksiin tai muihin sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin.

Laskutuksen valvonta on osa kokonaisvaltaista sopimusohjausta, jonka tavoitteena on varmistaa julkisten varojen asianmukainen käyttö sekä palveluiden kustannusten läpinäkyvyys.

Valtuustoaloite tietohallinnon johtaminen, potilasturvallisuus ja laatukustannukset sekä tietohallinnon hankinta

Viime vuosien aikana on Pohtella esiintynyt laajoja tietojärjestelmäongelmia, joista vakavimmat ovat päätyneet Kalevan uutisointiin ja julkiseen keskusteluun asti (viimeisin Kaleva 26.11.2025). Lukuisat pienemmät, mutta yhtä vakavat ongelmat ei ole julkisuuteen nousseet mutta aiheuttavat jatkuvia häiriöitä varsinkin OYS:n toimintaan ja vaarantavat usein potilasturvallisuuden. Myös sosiaalitoimen asiakastietojärjestelmistä raportoidaan jatkuvia häiriötä. Nämä häiriöt ovat jopa katkaisseet etuuskien maksun päiviksi. Epäluotettavat järjestelmät tuottavat potilasturvallisuuden vaarantumisen lisäksi suuria laatukustannuksia toiminnalle sekä aiheuttavat ylimääräistä huolta sekä sosiaalitoimen että terveydenhuollon henkilökunnalle.

Pohteen tietohallinnolla on ollut koko olemassa olonsa ajan suuria vaikeuksia saada Esko potilastietojärjestelmää käyttöön Pohteen perusterveydenhuoltoon (EskoSystems), korvaamaan nyt käytössä olevat Tiedon ja CGI:n järjestelmät. Samoin vaikeuksia on ottaa käyttöön sosiaalitoimeen valittua Saga järjestelmä (Eskosystems/Mediconsult), korvaamaan samoin tällä hetkellä käytössä olevat Tiedon ja CGI:n järjestelmät. Myös erikoissairaanhoidossa käytössä oleva Oberon potilashallintajärjestelmä (CGI) on tarkoitus korvata Eskon potilashallinnolla ja tämänkin projektin läpiviennissä on suuria vaikeuksia. Haasteita on myös taloushallinnon Omni 365 (CGI) järjestelmän käyttöönotossa.

Kaikki yllämainitut projektit ovat vuosikausia myöhässä alkuperäisistä tavoitteista. Nämä myöhästymiset aiheuttavat suuria suunnittelemattomia ja päällekkäisiä kustannuksia nykyisin käytössä olevien mutta poistuviksi tarkoitettujen järjestelmien kanssa.

Tietohallinnon johtaminen

- onko Pohteen tietohallinnon johtaminen riittävän osaavissa käsissä ja onko johtamisjärjestelmä toimiva, miten johtaminen on toteutettu ja jalkautettu tietohallinnon organisaatiossa?
- miten näiden isojen asiakastietojärjestelmäprojektien johtaminen on toteutettu ja onko projektien johtaminen ammattitaitoista?

Potilasturvallisuus ja laatukustannukset

- millä tavalla potilasturvallisuuteen vaikuttaviin poikkeamiin reagoidaan ja mihin toimet raportoidaan?
- millä tavalla epäluotettavien tietojärjestelmien toiminnalle aiheuttamien häiriöiden laatukustannuksia mitataan, miten niitä arvioidaan ja kuinka korjaavat toimet toteutetaan?
- kuka vastaa tietojärjestelmien laadusta? Onko laatupäällikkö nimetty ja kenelle hän raportoi?
- miten seurataan toiminnan käytössä olevien tietojärjestelmien toiminnan laatua, mitä laatumittareita on käytössä ja miten laatu poikkeamiin reagoidaan?
- miten tietojärjestelmien toiminnan laatu on kehittynyt Pohteen aikana, onko laatu parantunut tai heikentynyt?

Tietohallinnon hankinta

- miten tietojärjestelmien hankinta ja toimittajayhteistyö on organisoitu tietohallinnossa?
- onko hankinta strateginen asia ja onko siihen nimetty vastuuhenkilöä, hankintapäällikkö, tai työryhmää?
- mitä tavoitteita tietojärjestelmien hankinnalle on asetettu (esim säästötavoitteet) ja miten tavoitteiden toteutuminen raportoidaan?

Mika Flöjt

Aluevaltuutettu

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijä (valtuutetun nimi / valtuustoryhmä) Niina Kettunen, sd.
Aloitteen päivämäärä 16.2.2026
Aloitteen aihe Aloite koskien asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä
Aloitteen teksti Lain mukaan hyvinvointialueiden on alennettava tai jätettävä kokonaan perimättä sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja sekä terveydenhuollon maksukyvyyn mukaan määräytyviä maksuja, jos ne uhkaavat kotitalouden toimeentulon edellytyksiä. Pohteen tulee selvittää ohjeistuksen selkeys ja toimintatavat koskien maksujen alentamista ja perimättä jättämistä vastaamaan sitä mitä sosiaali- ja terveysministeriö on todennut ja mitä laissa säädetään. Tällä hetkellä Pohteen prosessit ja ohjeistukset eivät ole täysin toteuttaneet edellämäinnittua, etenkin maksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta, koska kyseisiä laskuja menee perintään, ulosottoon ja perustoimeentulotuella maksettavaksi. Hyvinvointialueen on alennettava tai jätettävä perimättä sosiaali- ja terveydenhuollon maksu ja tulosidonnainen terveydenhuollon maksu, jos periminen vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon tai lakisääteisestä elatusvelvollisuudesta huolehtimisen. Hyvinvointialueen on tiedotettava mahdollisuudesta alentaa asiakasmaksua sekä ohjata asiakasta maksun alentamisen hakemisessa. Maksun alentaminen tai perimättä jättäminen ovat ensisijaisia toimeentulotuen myöntämiseen nähden (30.12.2020/1201) [HE 129/2020]. On huomioitava, että lain mukaan tieto on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Aluevaltuustolle tulee tuoda selvitys, millä tavoin on varmistettu asiakkaan riittävästi ymmärtävän sen sisällön. Pohteen tulee selkeyttää ja keventää prosessia koskien asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä. Ulosottojen määrän kasvu osoittaa, että asiakasmaksujen huojentamiskäytännöt ja terveydenhuollon maksukatto eivät riitä turvaamaan pienituloisten ihmisten kykyä selviytyä korkeista maksuista ja estämään maksujen joutumista ulosottoon. Esitän, että yhtenä tavoitteena on vähentää maksujen siirtymistä perintään ja ulosottoon. Tässä aloitteessa esitettyjen toimenpiteiden jälkeen on seurattava vaikuttavuutta. Lopputuloksena tulisi olla nähtävissä perintään ja ulosottoon siirtyvien maksujen vähentyminen Pohteen asiakkailla. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/73; Sosiaali- ja terveysministeriö, ohjauskirja https://stm.fi/documents/1271130/231157712/Ei_%20VNI)

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lausunto/vastine aloitteeseen

Niina Kettunen on valtuustoaloitteessaan 16.2.2026 esittänyt aluevaltuustolle, että Pohteen tulee selvittää asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen ohjeistuksen selkeys ja toimintatavat vastaamaan sitä mitä sosiaali- ja terveysministeriö on todennut ja mitä laissa säädetään. Kettusen mukaan laskuja menee perintään, ulosottoon ja perustoimeentulotuella maksettavaksi, vaikka maksujen alentaminen ja perimättä jättäminen on ensisijaista suhteessa toimeentulotukeen. Kettunen pyytää tuomaan aluevaltuustolle selvityksen, millä tavoin varmistetaan, että asiakkaat ymmärtävät asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen ohjeet.

Asiakasmaksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä annetaan ohjausta ja neuvontaa asiakkaille jokaisella Pohteen laskulla ja maksupäätöksellä sekä Pohteen www-sivuilla. Asiakkaat voivat olla yhteydessä Pohteen asiakasmaksuyksikön puhelinneuvontaan maanantaista torstaihin kello 9-12 välillä. Lisäksi ohjausta ja neuvontaa annetaan sähköpostitse. Jatkossa asiointimahdollisuus tulee myös sähköisen asioinnin kautta. Pohteen työntekijöitä koulutetaan säännöllisesti asiakasmaksuista ja koulutuksiin sisältyy aina myös osio asiakasmaksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä.

Kettusen aloitteen mukaan Pohteen tulee selkeyttää ja keventää prosessia koskien asiakasmaksujen alentamista tai perimättä jättämistä ja siten ulosottoon siirtyneiden asiakasmaksujen tulee vähentyä.

Pohteen tulevaisuuslautakunta on hyväksynyt asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen ohjeen 12.6.2024 § 89 ja ohjeen mukaan terveydenhuollon tasasuuruisia laskuja ei alenneta tai jätetä perimättä. Suurin osa laskuista, jotka siirtyvät perintään tai ulosottoon, koskevat terveydenhuollon laskuja. Esimerkiksi 2025 yhteensä noin 12 000 laskua (7 700 velallista) siirtyi ulosottoon, joista noin 11 200 laskua koski terveydenhuollon käyntejä. Ulosottoon siirtyneiden laskujen ja velallisten määrä on vähentynyt verrattuna vuoteen 2024 (vuonna 2024 laskuja siirtyi ulosottoon 18 600 ja velallisten määrä oli noin 10 800).

Päiväys

20.4.2026

Lausunnon antaja/virka-asema

Hankinta- ja valvontajohtaja Arja Heikkinen

Liitteet

Tallenna

Tyhjennä

VL: Aluevaltuustoaloite 9.4: Naloksonin maksuttoman jakelun käynnistäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

---

Lähettäjä: Olli Kohonen [REDACTED]

Lähetetty: torstai 9. huhtikuuta 2026 16.52

Vastaanottaja: Kalliokulju Tiina <tiina.kalliokulju@pohde.fi>

Aihe: Fwd: Aluevaltuustoaloite 9.4: Naloksonin maksuttoman jakelun käynnistäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Tässä aloite, on kokouksen aikana sitten tullut

----- Forwarded message -----

Lähettäjä: Olli Kohonen [REDACTED]

Date: to 9.4.2026 klo 10.02

Subject: Aluevaltuustoaloite 9.4: Naloksonin maksuttoman jakelun käynnistäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

To: Kalliokulju Tiina <tiina.kalliokulju@pohde.fi>, <matti.soronen@pohde.fi>

Hei

Alla aloite tämän päivän aloitekohtaan aluevaltuuston kokouksessa. Voiko vaikka sihteeri Tiina kuitata vastaanotetuksi. Kiitos

***

Aluevaltuustoaloite 9.4.2026: Naloksonin maksuttoman jakelun käynnistäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Suomessa huumeiden yliannostukset vaativat vuosittain valtavasti ihmishenkiä. Esimerkiksi vuonna 2024 247 ihmistä menehtyi huumeainekuolemaan ja erityisesti nuorten kuolemat ovat herättäneet perustellusti vahvaa huolta. Kyseessä on vakava ongelma, johon on puututtava monin tavoin.

Naloksoni on ensiapulääke opioidiyliannostukseen, joka voi käytännössä auttaa vaikeaan tilanteeseen hyvin nopeasti sekunneissa ja tehdä eron elämän ja kuoleman välillä hengityslaman uhatessa. Myös Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on nostanut naloksonin yhdeksi keskeiseksi keinoksi huume-kuolemien ehkäisyssä. Selkeästi eniten huume-kuolemia on Suomessa aiheuttanut buprenorfiini, joka on opioidi.

Käytännössä nenäsumutteena annettavan, helppokäyttöisen naloksonin saatavuus on kuitenkin heikko Pohteen alueella. Vaikka lääke on reseptivapaa, sitä ei välttämättä ole apteekeissa saatavilla. Lisäksi kahden annoksen pakkaus maksaa noin 55 euroa, mikä muodostaa merkittävän kynnyksen erityisesti kaikkein suurimmassa riskissä oleville ihmisille. Sairaaloiden tilatessa tuote on edullisempi.

Terveystieteiden ammattilaiset ovat tuoneet esiin, että nykyinen järjestelmä ei tavoita riittävästi riskiryhmiä. Yliannostukset tapahtuvat usein kotona tai käyttäjien lähipiirissä, jolloin lääkkeen tulisi olla helposti saatavilla jo ennen hätätilannetta. Anonyymina jaettuna lääke tavoittaisi helpommin päihteiden ongelmakäyttäjät, jotka eivät välttämättä halua aihepiiriin liittyviä merkintöjä potilasasiakirjoihinsa.

Useat hyvinvointialueet, esimerkiksi Pohteen verrokkialueeksi soveltuva Varha, ovat jo edenneet naloksonin maksuttomassa jakelussa tai valmistelevat sen käynnistämistä, kuten Etelä-Pohjanmaa tai Pohjanmaa.

Tässä aluevaltuustoaloitteessa esitetään että Pohde:

1. Käynnistää naloksonin maksuttoman jakelun riskiryhmille Pohjois-Pohjanmaan alueella.
2. Toteuttaa jakelun matalan kynnyksen palveluissa, kuten neulojenjakopisteissä.
3. Selvittää mahdollisuudet toteuttaa jakelu myös ilman henkilötietojen kirjaamista silloin, kun se on lainsäädännöllisesti mahdollista.
4. Lisää koulutusta naloksonin käytöstä sekä yliannostustilanteiden tunnistamisesta.

Vasemmistoliiton aluevaltuutetut

Olli Kohonen
Jouni Jussinniemi
Tarja Ollanketo
Katja Tuliniemi
Mikko Viitanen
Anne Huotari

PERUSTERVEYDENHUOLLON PALVELUTARPEEN ARVIOINTI ON SAATETTAVA LAIN VAATIMALLE TASOLLE JA VALMISTELTAVA TOIMIVA OMAHOITAJA-OMALÄÄKÄRI-MALLI

Me usean puolueen aluevaltuutetut haluamme, että omalääkäri-omahoitaja-malli etenee Pohteella nykyistä kunnianhimoisemmin. Oululainen professori Juha Auvinen on kuvannut omalääkärimallia seuraavasti: Henkilökohtaisen hoitosuhteen jatkuvuus on yleislääketieteen ja perusterveydenhuollon ydintä. Vahva tutkimusnäyttö osoittaa, että hoidon jatkuvuus pienentää sairastavuutta ja ikävakiotua kuolleisuutta, lisää luottamusta lääkäriin, johtaa tarkoituksenmukaisempaan terveyspalveluiden käyttöön ja vähentää terveydenhuollon kustannuksia. Lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöstön työ on vähemmän kuormittavaa, kun potilaat ovat tuttuja. Omalääkäriin nimeämisen lisäksi professorin mielestä tarvitaan prosessien suunnittelua, että hoidon jatkuvuuden pitkäaikaiset hyödyt tulevat esille.

Kainuussa on saatu jonot lyhennettyä ja toteutettua omahoitaja-omalääkärimalli väestövastuuperiaatteella. Siellä on kaikki yhteydenotot ohjattu omahoitajille. Professori Auvisen mielestä on tärkeää, että oman hoitajan saa kiinni saman päivän aikana ja puhelimeen vastaa potilaan, hänen toimintaympäristönsä ja lähipalvelunsa hyvin tunteva ammattilainen. Sekä kiireelliset että kiireettömät asiat tulee pääsääntöisesti hoitaa omahoitajan ja omalääkäriin toimesta. Kainuussa mallia on kehitetty ylilääkäri Atte Veteläisen ja palvelualuepäällikkö Arja Horton johdolla.

Lain mukaan julkisen terveydenhuollon palveluntuottajan on järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteyden terveyskeskukseen. Takaisinsoiton potilaalle tai sähköisten vastausten tulee toteutua saman arkipäivän aikana yhteydenotosta.

Pohteen kiirettömään palvelutarpeen arviointiin soitettaessa on syntynyt ruuhkia, joita on pahimmillaan pystytty purkamaan vasta 20 päivän kuluttua, mikä on aiheuttanut potilaissa suurta huolta, jopa pelkoa ja työntekijöiden ylikuormittumista. Tähän on sekä luottamushenkilö että ammatillisen johdon pakko reagoida. Nyt on perusterveydenhuollon jonojen purkamisen aika.

Esitämme kaksi toimenpidettä, että Pohteella päästään lain vaatimalle tasolle ja saadaan pitkävaikutteista, tarkoituksenmukaisempaa terveyspalveluiden käyttöä:

1. Pohteen on saatettava pikaisesti potilaiden yhteydenottoihin vastaaminen lain tasolle ja siten palautettava ihmisten luottamus julkiseen perusterveydenhuoltoon.
2. Valmistellaan tutkitusti toimivaksi ja kustannustehokkaaksi todettu väestövastuupohjainen omahoitaja-omalääkäri-mallin prosessi perusterveydenhuoltoon. Ymmärrämme, että tämän pitää tapahtua askeltaen, joten esitämme, että sitä pilotoitaisiin ensin Vaala-Utajärvi-Muhos alueella. Mikäli virkalääkäreitä ei ole saatavissa riittävästi, voidaan pilotoida myös ammatinharjoittajamallia. Samalla luovutaan erillisestä palvelutarpeen arvioinnista ja yhteydenotot ohjataan virka-aikana suoraan omahoitajalle, joka tekee palvelutarpeen arvioinnin. Kun kokemuksia saadaan pilottialueelta, voidaan mallia jatkaa eteläisellä alueella.

Aluevaltuustossa 9.4.2026

Anne Huotari, vas

Anu Plaketti, ps

Tapani Ervasti, kesk

ja muut aloitteen allekirjoittajat:

Jouni Jussinniemi, vas

Teijo Liedes, vas

Tarja Ollanketo, vas

Olli Kohonen, vas

Miia Immonen, vihr

/

Valtuustoaloite: Perusteettomien määräaikaisten työsuhteiden kieltäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Määräaikaisten työsuhteiden käyttö on Suomessa yleistä, ja niiden määrä on lisääntynyt tois-taiseksi voimassa olevien työsuhteiden kustannuksella. Eniten määräaikaissa työsuhteissa ovat nuoret ja naiset.

Orpo-Purran hallitus on esittänyt uutta sääntelyä, jonka mukaan työnantaja voisi jatkossa solmia määräaikaisten työsuhteiden ilman perusteltua syytä. Asiantuntijoiden arvioiden ja poliittisten naisjärjestöjen, myös hallituspuolueiden omien järjestöjen, mukaan esitys lisää merkittävästi raskaus- ja perhevapaasyrjinnän riskiä. Hallitus on tunnustanut nämä ongelmat myös omassa esityksessään.

Julkisella sektorilla määräaikaissuhteita käytetään jo nyt huomattavasti yksityistä sektoria enem-män. Tilastokeskuksen mukaan julkisella sektorilla määräaikaisten työsuhteiden osuus oli 24,8 prosenttia ja yksityisellä sektorilla 13,0 prosenttia vuonna 2023. Lukumääräisesti määräaikais-sessa työsuhteessa oli julkisella sektorilla 163 000 ja yksityisellä sektorilla 210 000 palkansaajaa.

Ehdotettu muutos heikentäisi erityisesti nuorten naisten asemaa työmarkkinoilla ja lisäisi epä-varmuutta hyvinvointialueen työpaikoilla, joilla henkilöstön pysyvyys, osaamisen kehittäminen ja työhyvinvointi ovat kriittisiä palveluiden laadulle. Vuoden 2024 väestötutkimuksen mukaan joka neljäs raskaana oleva on kokenut raskaussyrjintää. Tasa-arvovaltuutetun mukaan palkkasyrjin-tää koskevista yhteydenotoista noin 70 prosenttia liittyi syrjintään raskauden tai perhevapaan vuoksi. Raskaussyrjintä Suomessa -tutkimuksen mukaan yleisin raskaussyrjinnän muoto on määräaikaisten työsuhteiden jatkamatta jättäminen.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue sitoutuu olemaan solmimatta perusteettomia määräaikaisten työsuhteita, vaikka valtakunnallinen lainsäädäntö tulevaisuudessa tämän mahdollistaisi. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tulee toi-mia esimerkkinä vastuullisesta ja yhdenvertaisesta työnantajapolitiikasta, joka tukee henkilös-tön hyvinvointia ja vahvistaa työnantajamielikuvaa.

Edellä todetun perusteella esitämme, että:

1. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue sitoutuu olemaan ottamatta käyttöön perus-teettomia määräaikaisten työsuhteita, vaikka laki tämän mahdollistaisi.
2. Perusteettomien määräaikaisten työsuhteiden kieltäminen sisällytetään Pohjois-Pohjan-maan hyvinvointialueen omistaja- ja henkilöstöstrategioihin.

Tämä linjaus tukee tasa-arvoista työelämää, ehkäisee raskaus- ja perhevapaasyrjintää, vahvis-taa hyvinvointialueen veto- ja pitovoimaa työnantajana sekä turvaa erityisesti nuorten naisten aseman työmarkkinoilla.

9.4.2026. SDP:n valtuustoryhmän jäsenet Miina-Anniina Heiskanen, Inka Hokkanen, Niina Kettunen, Sanna Laine, Tuula Ala-aho, Maire Mäki, Kaarina Torro, Taru Lehtinen, Annemari Eskola, Jaana Hautamäki, Minnamaria Salminen

POHDE

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijät

Saija Ylimäki kesk., Mika Flöjt vihr., Marja-Leena Kemppainen KD, Niina Kettunen SDP, Sanna Laine SDP, Jouni Jussinniemi vas., Kaisa Louet kesk., Eija Pahkala kesk., Sinikka Parttimaa kesk., Mauno Soronen kesk., Elina Hyttinen kesk., Sari Huuskonen kesk., Markus Jaatinen kesk., Anneli Näppä kesk., Eija-Riitta Niinikoski kesk., Tapani Ervasti kesk., Lauri Nikula kesk., Sanna Valaja kesk.

sekä kokoomuksen aluevaltuustoryhmä

Aloitteen päivämäärä

9.4.2026

Aloitteen aihe

Geriatrin palvelut Oulun eteläiselle alueelle

Aloitteen teksti

Oulun eteläisen alueella 65+ -ikäisten määrä on Oulun kaupunkialueen jälkeen Pohteen toiseksi suurin: Oulussa 37.998 henkilöä, Oulun eteläisellä 18.640 henkilöä (v. 2024). Pohteen viranhaltijoiden mukaan eteläinen on "laaja alue, jossa on alueen vanhin ja sairain väestö". Eteläisen alueen kuntia, joissa viranhaltijoiden mukaan on koko Pohteen korkein palvelutarve, ovat Siikalatva ja Pyhäjärvi.

Yli 65+ -ikäisten suuresta määrästä ja korkeasta palvelutarpeesta huolimatta eteläisen alueella on ollut geriatrian erikoislääkärin palvelut ainoastaan ulkoistetun Siikalatvan taajamien (Pulkkila, Rantsila, Kestilä, Piippola) asukkaille. Kyseessä oleva ulkoistussopimus päättyy kuluvan vuoden loppuun.

Muilla Pohteen alueilla (Rannikko, Oulunkaari, Koillismaa), joilla on eteläistä aluetta pienempi 65+ -ikäisten määrä, on kuitenkin ollut olemassa geriatrin palvelut. Nykytilassa on siis selviä puutteita ja epätasa-arvoa alueiden välillä.

Eteläisen alueen kunnista Pyhäjärven, Siikalatvan (Pulkkila, Rantsila, Kestilä, Piippola), Kärsämäen, Oulaisten ja Reisjärven väestöstä 30-38 % on 65+ -vuotiaita. Ikäihmisten suuresta määrästä (38,3 %) huolimatta pyhäjärveläisten on pitänyt matkustaa lähimmälle geriatriin vastaanotolle Raaheen tai Ouluun jopa kaksi (2) tuntia suuntaansa. Yhteensä neljän tunnin matka-aika päivässä on monisairaille iäkkäille kohtuuton. Pitkät matkat geriatriin vastaanotolle outoon ympäristöön voivat haastaa lisäksi ikäihmisen fyysisen, psyykkisen ja henkisen tilan arvioinnin luotettavuutta.

ESITÄMME, että Oulun eteläisen alueelle (Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kärsämäki, Nivala, Oulainen, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva, Ylivieska) perustetaan yksi tai useampia geriatrian erikoisalan vastaanottoja. Yksi luonteva sijainti vastaanotolle olisi Oulaskankaan sairaalan yhteydessä.

Vastaanoton sijaintien ja/tai liikkuvan vastaanoton suhteen olisi tärkeää huomioida maantieteellisesti laajan eteläisen alueen iäkäs väestö siten, ettei potilaan yhdensuuntainen matka-aika vastaanotolle ylittäisi merkittävästi noin yhtä (1) tuntia mistään väestökeskittymästä (taajamasta).

Länsi-itä-suunnassa pisin matka-aika on Alavieskan ja Siikalatvan Kestilän taajaman välillä 1h 40min, pohjois-etelä-suunnassa Siikalatvan Rantsilan ja Reisjärven välillä 1h 40min ja Siikalatvan Rantsilan ja Pyhäjärven/Haapajärven välillä 1h 20min.

Geriatriin alueelliset palvelut kohtuullisen matkan päässä kotoa vahvistavat perustason sote-palveluita ja madaltavat potilaiden kynnystä hakeutua niihin ajoissa (esimerkiksi muistisairauksien varhainen toteaminen ja hoito). Näillä toimilla Pohteen kustannuksia on mahdollista säästää pitkällä aikajänteellä merkittävästi.

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijä (valtuutetun nimi / valtuustoryhmä) Tuula Ala-Aho (SDP)
Aloitteen päivämäärä 9.4.2026
Aloitteen aihe Kaksoisdiagnoosipotilaiden hoitopääsy
Aloitteen teksti <p>Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on kehitetty mielenterveys- ja päihdepotilaiden hoitoa ja hoitopolkua, mutta edelleen mm. kaksoisdiagnoosipotilaiden hoitopääsystä on aikaviiveitä ja kuntouttavaa hoitoa ei ole riittävästi tarjolla.</p> <p>Kaksoisdiagnoosin (samanaikainen päihde- ja mielenterveyshäiriö) Käypä hoito perustuu integroituihin palveluihin, joissa molempia häiriöitä hoidetaan samanaikaisesti, mieluiten saman hoitotiimin toimesta. Keskeistä on matalan kynnyksen tuki, moniammatillinen yhteistyö, motivoiva haastattelu sekä lääkehoidon ja psykoterapeuttisten menetelmien yhdistäminen.</p> <p>Päihde- ja mielenterveysongelmien keskeisiä hoitoperiaatteita ovat seuraavat; Integroitu hoito: Päihde- ja mielenterveysongelmia ei hoideta erillisinä, vaan yhtenä kokonaisuutena. Yhteistyö: Hoito vaatii tiivistä yhteistyötä mielenterveys- ja päihdepalveluiden välillä.</p> <p>Motivoiva haastattelu: Potilasta motivoidaan muutokseen ja hoidon sitoutumiseen. Lääkehoito: Käytetään sekä mielenterveyden häiriöön (esim. masennuslääkkeet) että tarvittaessa päihderiippuvuuteen (esim. naltreksoni) vaikuttavia lääkkeitä. Psykososiaaliset menetelmät: Kognitiivinen käyttäytymisterapia on todettu tehokkaaksi.</p> <p>Hoidon vaiheet: Hakeutuminen: Apua haetaan yleensä terveyskeskuksesta, työterveyshuollosta tai päihdepalveluista.</p> <p>Arviointi: Diagnosoidaan molemmat häiriöt ja niiden vuorovaikutus. Kuntoutus: Pitkäjänteinen työ avohoidossa tai tarvittaessa laitoshoidossa.</p> <p>Hoidon tavoitteena on vähentää päihteiden käyttöä, lievittää psyykkisiä oireita ja parantaa toimintakykyä</p> <p>Esitän, että kaksoisdiagnoosipotilaiden hoitopääsyä tehostetaan alueellamme eikä mielenterveyden tarvittavalle hoidolle vaadita päihdeettömyyttä, vaan järjestetään samanaikaista tutkittuun tietoon pohjautuvaa vaikuttavaa päihdehoitoa mielenterveyden hoitamisen yhteydessä. Esitän lisäksi, että tarvittavaa kuntouttavaa hoitoa sekä avohoidon että osastohoidon menetelmillä lisätään.</p>

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lausunto/vastine aloitteeseen

Päiväys

Lausunnon antaja/virka-asema

Liitteet

Tallenna

Tyhjennä

Valtuustoaloite omaishoidon lakisääteisten vapaiden matkakustannusten kohtuullistamisesta Pohteella

Aloitteen tausta ja perustelut

Omaishoito on yhteiskunnallisesti erittäin tärkeä ja hyvinvointialueille myös yksi edullisimmista hoivan muodoista. Omaishoitajien tekemä työ on arvokasta sekä inhimillisesti että taloudellisesti. Omaishoito vähentää ja ennaltaehkäisee raskaampien ja kalliimpien palvelujen tarvetta kaikissa omaishoidettavien ikäryhmissä, ja samalla se mahdollistaa monelle hoidettavalle turvallisen ja inhimillisen arjen omassa kodissa.

Pohjois-Pohjanmaan alueella omaishoito tukee osaltaan Pohteen strategisia tavoitteita kotona asumisen vahvistamisesta. Omaishoitajien jaksamisen ja omaishoidettavan kotona asumisen turvaamiseksi omaishoidon tuesta annettu laki takaa omaishoitajille omaishoidon tukeen kuuluvia palveluja, joihin sisältyvät myös lakisääteiset vapaat (Laki omaishoidon tuesta 937/2005).

Omaishoitosopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus vähintään kahteen vapaavuorokauteen kuukaudessa ja ympärivuorokautisesti sitovassa hoivassa vähintään kolmeen vapaavuorokauteen (Omaishoitajaliitto 2024).

Vaikka lakisääteisten vapaiden toteuttamiseksi Pohteella on olemassa erilaisia toteutusmuotoja (esim. kiertävä perhehoitaja), tosiasiallinen vapaiden toteutuminen edellyttää kuitenkin usein sitä, että omaishoidettava siirtyy vapaan ajaksi tilapäishoitoon. Pohteen alueella tilapäishoito voidaan järjestää myös oman kotikunnan ulkopuolella. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan kunnissa välimatkat ovat usein pitkiä, ja jo oman kunnan sisälläkin matkat voivat muodostua huomattavan pitkiksi.

Tällä hetkellä omaishoidon lakisääteisten vapaiden aikaiset matkakustannukset jäävät Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella omaishoidettavan ja hänen perheensä maksettaviksi silloin, kun omaishoidettavalle ei ole myönnetty liikkumisen tuen palveluja. Liikkumisen tuen palvelujen myöntämiskriteerien tiukennuttua entistä harvempi on oikeutettu niihin. Erityisesti silloin, kun omaishoidettava tarvitsee kuljetuksen taksilla tai invataksilla, kustannukset voivat nousta useisiin satoihin euroihin.

Valtakunnallisten kyselyiden mukaan jopa **60 prosentilla sopimusomaishoitajista jää lakisääteisiä vapaita pitämättä**. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tasolla tämä tarkoittaa arviolta noin **2 400–2 700 omaishoitajaa**, jotka eivät pidä kaikkia heille kuuluvia vapaita. Arvio perustuu Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Sotkanet-tilastoihin Pohteen alueen sopimusomaishoitajien määrästä sekä Omaishoitajaliiton valtakunnallisiin kyselyihin.

Kuljetuskustannusten arvioidaan kyselyiden perusteella olevan yksi keskeinen este vapaiden käytölle. Pohteen alueella jopa **800–900 omaishoitoperhettä** voi kohdata tilanteen, jossa matkakustannukset vaikeuttavat lakisääteisen vapaan käyttämistä.

Tilanne asettaa omaishoitoperheet eriarvoiseen asemaan muun muassa taloudellisen tilanteen, omaishoidettavan toimintakyvyn ja asuinpaikan perusteella. Lakisääteisten vapaiden toteutumisen ei tulisi olla riippuvaista omaishoitoperheen maksukyvyistä.

Omaishoitajien kuormittuneisuus on tutkimusten mukaan merkittävä hyvinvointikysymys, ja hoivan sitovuus vaikuttaa suoraan omaishoitajien terveyteen ja jaksamiseen. Omaishoito tuottaa hyvinvointialueelle merkittäviä säästöjä verrattuna raskaampiin palveluihin. Siksi omaishoitajien tukeminen myös matkakustannusten osalta on perusteltua sekä inhimillisesti että taloudellisesti.

Matkakustannusten kohtuullistaminen

- edistää lakisääteisten omaishoidon vapaiden tosiasiallista ja yhdenvertaista toteutumista
- tukee omaishoitajien jaksamista ja hyvinvointia
- ehkäisee omaishoitajien uupumista
- tukee omaishoidettavan mahdollisuutta asua kotona
- edistää Pohteen strategisia tavoitteita kotona asumisen ja omaishoidon vahvistamisen osalta.

Aloitteen tavoitteena on varmistaa, että omaishoitajien lakisääteiset vapaat toteutuvat yhdenvertaisesti koko Pohteen alueella eikä niihin liittyvistä matkakustannuksista muodostu estettä vapaiden **tosiasialliselle** käyttämiselle.

Esitys

Esitämme, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue selvittää omaishoidon lakisääteisten vapaiden toteutumiseen liittyvien matkakustannusten haasteet, tekee kustannuslaskelman matkakustannusten tukemisesta sekä ottaa selvityksen perusteella mahdollisuuksien mukaan käyttöön selkeän toimintamallin.

Toimintamallissa tulisi huomioida seuraavat asiat:

- omaishoidettavan tilapäishoidon aikaiset matkakustannukset korvataan siten, että omaishoitoperheelle jäävä omavastuuosuus on kohtuullinen
- omavastuun taso linjataan yhdenmukaiseksi Kelan matkakorvausten sekä Pohteen liikkumisen tuen palvelujen omavastuiden kanssa; esimerkiksi taksimatkoissa omavastuu voisi olla **enintään 25 euroa per suunta riippumatta matkan todellisista kustannuksista**
- omavastuun tulisi kattaa myös tilanteet, joissa saattaja tarvitsee kuljetuksen takaisin kotiin, sillä kaikkia hoidettavia ei ole mahdollista lähettää yksin kuljetukseen (vaikea sairaus tai vamma, pienet lapset yms.)
- vaihtoehtoisesti Pohde selvittää mahdollisuuden järjestää kuljetukset osana omaishoidon vapaisiin liittyvää palvelukokonaisuutta esimerkiksi myöntämällä liikkumisen tuen palvelun nimenomaan omaishoitajan vapaisiin liittyviin matkoihin.

4.3.2026, Pohjois-Pohjanmaalla, Emilia Huusko ja Kokoomuksen aluevaltuustoryhmä, vihreiden aluevaltuustoryhmä, kristillisdemokraattien aluevaltuustoryhmä sekä perussuomalaisten aluevaltuustoryhmä